

МВС України

Харківський національний університет внутрішніх справ
Науково-дослідна лабораторія з проблем наукового
забезпечення правоохоронної діяльності
та якості підготовки кадрів

БУГАЙЧУК К.Л.

**Зарубіжний досвід правового
регулювання, організації запобігання і
протидії домашньому насильству та
можливості його використання в
Україні**

Науково-методичні рекомендації

Харків 2023

УДК [342.9+343.6+343.9]:364.63-027.553
ББК 67.308.13+67.301.1+67.611.33
Б90

Рецензенти:

Василенко В.М. – декан факультету № 5 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент.

Панова О.О. – професор кафедри кримінального права і процесу юридичного факультету НАУ, доктор юридичних наук, професор.

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні науково-дослідної лабораторії з проблем наукового забезпечення правоохоронної діяльності та якості підготовки кадрів Харківського національного університету внутрішніх справ
28.07 2023 р. Протокол № 9

СХВАЛЕНО

Науково-методичною радою Харківського національного університету внутрішніх справ
30.08.2023 р. Протокол № 7

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ 31.08.2023 р. Протокол № 10

У науково-методичних рекомендаціях досліджено нормативно-правове регулювання запобігання та протидії домашньому насильству в країнах Балтії, Киргизькій Республіці, Республіках Грузія та Польща, особливості діяльності підрозділів поліції зазначених країн в сфері протидії домашньому насильству, а також розроблені рекомендації щодо удосконалення організаційно-правових засад запобігання домашньому насильству в Україні з урахуванням передового досвіду аналізованих країн.

Бугайчук К.Л. Зарубіжний досвід правового регулювання, організації запобігання і протидії домашньому насильству та можливості його використання в Україні: науково-методичні рекомендації. Х.: ХНУВС, 2023. 137 с.

© Бугайчук К.Л.
© Харківський національний університет внутрішніх справ, 2023
УДК [342.9+343.6+343.9]:364.63-027.553
ББК 67.308.13+67.301.1+67.611.33
Б90

ЗМІСТ

I. ЛАТВІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА.....	4
II. РЕСПУБЛІКА ГРУЗІЯ	15
III. ЛИТОВСЬКА РЕСПУБЛІКА.....	28
IV. КИРГИЗЬКА РЕСПУБЛІКА.....	47
V. РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА	62
ДОДАТОК 1.....	78
ДОДАТОК 2.....	92
ДОДАТОК 3.....	96
ДОДАТОК 4.....	108
ДОДАТОК 5.....	116
РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	136

I. ЛАТВІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА

У Латвії кожна четверта жінка та кожен п'ятий чоловік у віці 18-74 років зазнають фізичного або сексуального насильства, про що говорить опитування проведене Центральним статистичним управлінням (CSB).

Кожна третя жінка зазнавала психологічного, фізичного чи сексуального насильства чи поєднання кількох форм насильства перебуваючи у стосунках. Найбільш поширеною формою насильства серед партнерів у Латвії є психологічне насильство – 28,8% жінок зазнали такого насильства, 15,4% жінок зазнавали фізичного насильства, у тому числі погроз, 4,4% – сексуального насильства.

Загалом кожна третя (30,1%) жінка у партнерстві зазнавала однієї чи кількох форм насильства: 10% жінок зазнали тілесних ушкоджень внаслідок фізичного або сексуального насильства з боку партнера, 9% жінок мали психологічні проблеми внаслідок фізичного чи сексуального насильства, 8,3% жінок відчували небезпеку для свого життя під час нападу, фізичного чи сексуального насильства.

Разом із цим 17,3% чоловіків також зазнавали психологічного, фізичного, в тому числі погроз або сексуального насильства з боку інтимного партнера. Відповіді чоловіків показують, що найпоширенішою формою насильства серед інтимних партнерів у Латвії є психологічне насильство – 17,1% чоловіків зазнавали такого насильства.¹

На підставі вищевикладеного можна зазначити, що для Латвійської Республіки питання протидії домашньому насильству є дуже нагальним питанням, що потребує відповідного реагування з боку держави.

1.1. Кримінальна відповідальність за вчинення домашнього насильства в Латвійській Республіці

Окремої статті, що встановлює кримінальну відповідальність за вчинення домашнього насильства в Латвійській Республіці не має. Разом

¹ Katra ceturta sieviete un katrs piektais vīrietis ir saskāries ar vardarbību, liecina aptauja (2022. gada 19. augusts). URL: <https://tinyurl.com/2hrncjs4> (дата звернення 10.03.2023)

із цим покарання для кривдників передбачається за вчинення злочинів, що дуже часто супроводжують домашнє насильство.

Стаття 130 Кримінального кодексу країни встановлює відповідальність за умисне заподіяння легких тілесних ушкоджень, якщо воно вчинене щодо особи, з якою винний перебуває в першому або другому ступені споріднення, або щодо чоловіка чи колишнього подружжя, або щодо особи з якою винний перебуває або перебував у постійних інтимних стосунках, або щодо особи з якою винний веде спільне (нерозділене) господарство у вигляді позбавлення волі на строк до трьох років, або тимчасового позбавлення волі, або пробаційного нагляду, або громадських робіт, або штрафу.

Легкими тілесними ушкодженнями є тілесні ушкодження, що спричинили:

- тимчасовий розлад здоров'я (розлад тривалістю від 7 до 21 дня включно);
- стійкий розлад здоров'я (розлад здоров'я менше 10% за висновком судово-медичної експертизи).²

У 2022 році до Кримінального кодексу Латвії було внесено статтю 132-1 «Переслідування», під яким розуміється неодноразове або тривале стеження за особою, висловлення погроз, спроби небажаного спілкування з нею, якщо внаслідок цього у потерпілого виникли підстави побоюватися за свою особисту безпеку чи безпеку своїх близьких. За це кримінальне правопорушення встановлено відповідальність у вигляді тимчасового позбавлення волі або пробаційного нагляду, або громадських робіт, або штрафу.

Окремо в статті 174 Кримінального кодексу Латвії встановлено відповідальність за жорстокість і насильство щодо неповнолітнього: «Жорстокі або насильницькі дії відносно неповнолітнього, якщо йому завдано фізичних або душевних страждань особами, від яких потерпілий перебуває в матеріальній чи іншій залежності, і ці дії не спричинили наслідків, передбачених статтями 125 або 126 цього кодексу³ карається обмеженням волі на строк до трьох років або тимчасовим позбавленням волі, або пробаційним наглядом, або громадськими роботами, або

² Krimināllikums. Latvijas Vēstnesis, 199/200, 08.07.1998. URL: <https://likumi.lv/ta/id/88966> (дата звернення 10.03.2023)

³ Маються на увазі тілесні ушкодження

штрафом. Якщо правопорушення вчинене щодо малолітнього, то воно карається обмеженням волі на строк до п'яти років або тимчасовим позбавленням волі, або пробаційним наглядом, або громадськими роботами, або штрафом».

Особливості застосування окремих кримінальних покарань:

1) Тимчасове позбавлення волі застосовується до правопорушника на строк до трьох місяців.

2) Пробаційний нагляд як основне чи додаткове покарання – це примусове залучення особи до заходів корекції соціальної поведінки та соціальної реабілітації, що відповідають її віку, психологічним особливостям і рівню розвитку. Пробаційний нагляд як основне покарання може бути застосовано лише у випадках, зазначених в особливій частині Кримінального кодексу на строк від одного до п'яти років.

3) Громадські роботи як основне чи додаткове покарання – це примусове залучення особи до необхідної для суспільства праці, яка відповідає її віку, психологічним особливостям, фізичним здібностям і рівню розвитку, у вільний від основної роботи або навчання час та без отримання заробітної платні за цю роботу.

Громадські роботи як основне покарання встановлюються на строк від сорока до двохсот вісімдесяти годин; як додаткове покарання – на строк від сорока до ста годин. Громадські роботи можуть бути застосовані до особи, яку засуджено умовно або щодо якої як основне покарання встановлено пробаційний нагляд.⁴

1.2. Адміністративна відповідальність

Відповідно до статті 12 Закону «Про адміністративні стягнення за порушення у сфері управління, громадського порядку та використання державної мови» легке тілесне ушкодження яке спричинило короточасні, незначні наслідки, але не спричинило розладу здоров'я або втрати загального стану працездатності, якщо воно було вчинене проти особи, з якою правопорушник перебуває у першому чи другому ступені споріднення, або проти подружжя чи колишнього подружжя, або проти особи, з якою порушник перебуває або перебував у

⁴ Krimināllikums. Latvijas Vēstnesis, 199/200, 08.07.1998. URL: <https://likumi.lv/ta/id/88966> (дата звернення 10.03.2023)

постійних інтимних стосунках, карається штрафом від 80 до 140 одиниць.⁵

На теперішній час одна одиниця штрафу становить п'ять євро. Мінімальний розмір штрафу для фізичних та юридичних осіб становить дві штрафні одиниці, а максимальний розмір штрафу – 400 штрафних одиниць.

Статтею «Адміністративне затримання» закону Латвії «Про адміністративну відповідальність» для усіх категорій осіб, в тому числі кривдників, встановлюється загальний строк затримання.

Адміністративне затримання застосовується у випадках, коли необхідно встановити особу, яка підлягає притягненню до відповідальності або припинити адміністративне порушення, коли особа не реагує на вимоги припинити порушення.

Особа може бути затримана в адміністративному порядку:

- 1) працівниками поліції;
- 2) посадовими особами Державної прикордонної служби;
- 3) посадовими особами Державної служби доходів;
- 4) посадовими особами Державної екологічної служби;
- 5) посадовими особами Ради з охорони природи;
- 6) посадовими особами Державної лісової служби;
- 7) офіцерами Військово-морських сил, які виконують функції берегової охорони;
- 8) військовою поліцією.

Особа може бути затримана максимум на чотири години.

Період затримання особи рахується з моменту фактичного затримання. Період затримання особи, яка перебувала під впливом алкогольних напоїв, наркотичних, психотропних та інших психоактивних речовин починається з моменту витвердження.⁶

1.3. Тимчасовий захист від насильства, як загальний обмежувальний захід

У 2014 році в законодавство Латвійської Республіки був запроваджений такий правовий інститут, як «Тимчасовий захист від

⁵ Administratīvo sodu likums par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā. Latvijas Vēstnesis, 96, 20.05.2020. URL: <https://likumi.lv/ta/id/314808> (дата звернення 10.03.2023)

⁶ Administratīvās atbildības likums. Latvijas Vēstnesis, 225, 14.11.2018. URL: <https://likumi.lv/ta/id/303007/redakcijas-datums/2020/07/01> (дата звернення 10.03.2023)

насильства». Тимчасовий захист від насильства дає можливість жертвам насильства та переслідувань з власної ініціативи, в тому числі через органи поліції, звернутися до суду та вимагати встановлення особистих обмежень щодо кривдника

Правове регулювання застосування тимчасового захисту здійснюється розділом 30-5 Цивільного процесуального кодексу Латвії.

Згідно зі статтею 250-45, якщо особа піддається будь-якому фізичному, сексуальному, психологічному чи економічному насильству, яке відбувається між колишнім чи нинішнім подружжям або іншими пов'язаними особами, незалежно від того, чи живе або проживав кривдник в одній сім'ї із особою, яка зазнала насильства, суд або суддя можуть прийняти рішення про тимчасовий захист від насильства за мотивованою особистою заявою особи або заявою, поданою нею через органи поліції.

Вищезазначене також стосується випадків, коли особа піддається насильницькому контролю – дії або сукупності дій, які включають насильство, сексуальний примус, погрози, приниження, залякування або інші насильницькі дії, спрямовані на заподіяння шкоди, покарання або залякування особи.

Формами тимчасового захисту від насильства є:

- 1) зобов'язання кривдника залишити житло, де постійно проживає жертва, заборона повертатися та залишатися там;
- 2) заборона кривднику наближатися до житла потерпілого ближче, ніж визначена в рішенні суду відстань;
- 3) заборона кривднику перебувати в певних місцях;
- 4) заборона кривднику зустрічатися з жертвою та підтримувати з нею фізичний або візуальний контакт;
- 5) заборона кривднику будь-яким чином спілкуватися з жертвою;
- 6) заборона кривднику організовувати зустріч чи будь-який контакт із потерпілим через посередництво інших осіб;
- 7) заборона кривднику використовувати персональні дані жертви;

8) інші заборони та обов'язки, покладені судом або суддею на кривдника і спрямовані на забезпечення тимчасового захисту жертви від насильства.

Форми тимчасового захисту від насильства, зазначені у пунктах 1 і 2 застосовуються тільки до повнолітньої особи.

Особливості застосування деяких обмежень чи заборон:

1) Якщо на особу накладено обмеження залишити житло, де постійно проживає жертва, йому надається право забрати необхідний одяг, взуття, білизну, книги, інструменти та інші речі першої необхідності.

2) Суд або суддя, встановлюючи обвинуваченому обмеження перебувати у відповідних місцях, має вказати у рішенні адреси конкретного місця або місць, які відповідають певним ознакам, При цьому суд наскільки це можливо, враховує обов'язки особи відвідувати своє робоче місце та інші його зобов'язання, пов'язані з відвідуванням певних місць.

3) Суд або суддя, встановлюючи обов'язок пройти курс соціальної реабілітації, покладає на особу часткове покриття витрат на його проходження у розмірі 10 відсотків, якщо підсудний розпочав проходити курс протягом шести місяців з дня винесення рішення, і повне покриття витрат, якщо особа розпочала проходження курсу після строку 6 місяців.⁷

Суд зобов'язаний винести рішення про тимчасовий захист у невідкладних випадках наступного робочого дня, а в інших випадках – не пізніше ніж протягом 20 днів.

У багатьох випадках судовий процес, за наслідками якого жертва бажає припинити насильницькі дії, передбачає вирішення кількох пов'язаних цивільних спорів. Протягом встановленого судом строку захисту потерпілий може розглядати та порушувати цивільні справи для вирішення інших спорів: про розірвання шлюбу, опіки над дітьми тощо.

Відповідно до чинного законодавства Латвійської Республіки, **заява про тимчасовий захист від насильства може включати «основну вимогу», до кривдника /відповідача:**

1) позов про анулювання або розірвання шлюбу;

⁷ Civilprocesa likums. Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998. URL: <https://likumi.lv/ta/id/50500> (дата звернення 10.03.2023)

2) позов у зв'язку з заподіянням особистої шкоди (наприклад, позов про відшкодування фізичних страждань і моральної шкоди, ущемлення честі та гідності);

3) позов про стягнення аліментів на спільну дитину;

4) позов про поділ спільного майна подружжя або спільного житла;

5) позов, що впливає з права опіки;

Якщо жертва насильства подала заяву про тимчасовий захист до подання «основного позову», суд у своєму рішенні зазначає термін подання такого позову. Він не повинен перевищувати одного року після прийняття рішення. У випадках, коли відповідач повинен покинути спільне житло і не має права повернутися та залишитися там, термін не може бути більшим, ніж 30 днів.

Якщо подано «основний позов», строк застосування заходів захисту продовжується, як правило, до моменту вирішення «основного позову» і набрання судовим рішенням законної сили. Крім того, суд може у своєму рішенні визначити, що запобіжні заходи, застосовані у конкретній справі, залишаються в силі і після набрання вироком законної сили, але не більше одного року після нього.

Якщо позов не подано у встановлений судом строк, заходи захисту не втрачають чинності після його закінчення. Для того, щоб запобіжні заходи втратили чинність, будь-яка сторона повинна подати окрему заяву про їх скасування, і вони втрачають чинність лише після прийняття судом відповідного рішення.

1.4. Повноваження поліції в справах про домашнє насильство. Рішення про «сегрегацію»

Відповідно до пункту 10-1 Закону Латвійської Республіки «Про поліцію» за наявності безпосередньої загрози заподіяння особою, яка перебуває у житлі чи поблизу нього, життю, свободі чи здоров'ю особи, яка постійно проживає в цьому житлі поліцейський може прийняти рішення, яким зобов'яже повнолітню особу, яка створює відповідні загрози, залишити житло, де постійно проживає особа, яка потребує захисту, не повертатися і не перебувати в цьому житлі та поблизу нього ближче, ніж на відстань, зазначену в рішенні, на строк до восьми днів з моменту прийняття рішення. Рішення поліції також може

забороняти особі, яка становить загрозу, контактувати з особою, яка потребує захисту (рішення про «сегрегацію»).

У вказаному рішенні поліції зазначається:

- 1) назва та адреса установи поліції;
- 2) посада, прізвище, ім'я та по батькові поліцейського, який виніс це рішення;
- 3) прізвище, ім'я, по батькові, адреса місця проживання, адреса листування та адреса можливого місця проживання особи, яка становить загрозу;
- 4) прізвище, ім'я, по батькові, дата народження та адреса проживання особи, яка потребує захисту;
- 5) оцінка ризиків вчинення насильства;
- 6) обов'язки, що покладені на кривдника, та час закінчення строку їх виконання;
- 7) обґрунтування рішення (виявлені факти та правові підстави прийняття відповідного рішення);
- 8) документи, що додаються до рішення, їх зміст;
- 9) порядок оскарження рішення.

Рішення видається під підпис особі, відносно якої воно виноситься. У разі відмови цієї особи від отримання рішення в ньому вказується ця обставина та робиться відповідна відмітка.

Рішення поліції є адміністративним актом, який набирає чинності з моменту його ухвалення і підлягає негайному виконанню. Якщо поліцією прийнято рішення про «сегрегацію», а особа, яка потребує захисту, або її законний представник бажають, щоб суд розглянув питання про тимчасовий захист від насильства, поліція негайно, але не пізніше наступного робочого дня, надсилає до суду копію рішення та письмову заяву особи до суду, а також іншу інформацію, яка є у розпорядженні поліції та може бути використаною в суді при вирішенні питання про тимчасовий захист.⁸

⁸ Likums «Par policiju». Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 31/32, 15.08.1991. URL: <https://likumi.lv/ta/id/67957> (дата звернення 10.03.2023)

Постановою Кабінету Міністрів Латвії від 25 березня 2014 року № 161 був затверджений Порядок запобігання загрозі насильства та забезпечення тимчасового захисту від насильства.

Вказана постанова Уряду визначає:

- порядок ухвалення, оголошення та виконання рішення поліції про зобов'язання особи залишити житло, в якому постійно проживає потерпіла особа, не повертатися і не перебувати в ньому та поблизу нього, а також зразок бланка рішення про «сегрегацію»;
- порядок прийняття та направлення до суду заяви особи про тимчасовий захист від насильства, поданої через поліцію;
- порядок контролю за виконанням рішення суду про тимчасовий захист від насильства;
- порядок ведення обліку осіб, щодо яких прийнято рішення поліції про «сегрегацію», та обліку осіб, щодо яких рішенням суду встановлено тимчасовий захист від насильства;
- зразок заяви про тимчасовий захист від насильства, яку особа подає до суду без участі поліції.⁹

Працівник державної або муніципальної поліції, прибувши до місця проживання особи, що потребує захисту зобов'язаний:

- 1) з'ясувати обставини події, встановити особу, яка потребує захисту, та особу, яка становить загрозу, скласти протокол про подію у двох примірниках. Протокол повинен містити таку інформацію:
 - прізвище, ім'я, по батькові, посада поліцейського;
 - адреса місця складання протоколу;
 - дата і час складання;
 - відомості про те, чи викликала поліцію особа, яка потребує захисту, чи інша особа;
 - відомості про особу, що потребує захисту: прізвище, ім'я, по батькові, ідентифікаційний код, адреса місця проживання, номер телефону;

⁹ Ministru kabineta 2014. gada 25. marta noteikumi Nr. 161 «Kārtība, kādā novērs vardarbības draudus un nodrošina pagaidu aizsardzību pret vardarbību». Latvijas Vēstnesis, 64, 31.03.2014. URL: <https://likumi.lv/ta/id/265314> (дата звернення 10.03.2023)

- відомості про особу, яка становить загрозу: прізвище, ім'я, по батькові, ідентифікаційний код, адреса проживання, номер телефону;
- відомості про стан взаємовідносин між особою, яка потребує захисту та особою, яка становить загрозу;
- опис характеру події (порядок проведення опитування, необхідність медичної допомоги, чи відбувся конфлікт у присутності неповнолітнього, чи є вдома особа, яка створює загрозу, чи є у особи, що потребує захисту, видимі тілесні ушкодження);
- відомості від особи що потребує захисту (чи побоюється вона, що особа, яка представляє загрозу, будь-яким чином заподіє їй тілесні ушкодження; чи боїться вона, що особа, яка становить загрозу, може завдати шкоди неповнолітньому; чи є особа матеріальною залежно від особи, яка становить загрозу; чи зазнавала особа насильства від особи, яка становить загрозу; чи вживає особа, яка створює загрозу, наркотичні, психотропні чи токсичні речовини та ін.);

Офіцер поліції після оголошення рішення про «сегрегацію»:

- усно повідомляє особі, яка становить загрозу, про можливі місця її розміщення;
- роз'яснює особі, яка потребує захисту, або її законному представнику та особі, яка становить загрозу, суть рішення, права та обов'язки зазначених осіб і робить відповідну відмітку в рішенні;
- інформує особу, яка потребує захисту, або її законного представника та особу, яка становить загрозу, про відповідального працівника поліції (із зазначенням його контактної інформації), який матиме відповідні матеріали справи, і через якого, у разі необхідності, протягом дії рішення особа, яка потребує захисту, або її законний представник і особа, яка становить загрозу, матимуть право спілкуватися між собою та, у виняткових випадках, брати необхідний одяг, взуття, інші предмети першої необхідності.¹⁰

¹⁰ Ministru kabineta 2014. gada 25. marta noteikumi Nr. 161 «Kārtība, kādā novērš vardarbības draudus un nodrošina pagaidu aizsardzību pret vardarbību». Latvijas Vēstnesis, 64, 31.03.2014. URL: <https://likumi.lv/ta/id/265314> (дата звернення 10.03.2023)

ВИСНОВКИ:

1) В Латвійській Республіці, на відміну від України, немає спеціального закону, який регулює питання регулювання протидії домашньому насильству.

2) Основними нормативно-правовими актами, які встановлюють відповідальність за вчинення домашнього насильства є Кримінальний кодекс, та Закон «Про адміністративні стягнення за порушення у сфері управління, громадського порядку та використання державної мови».

3) Застосування обмежувальних заходів для кривдників врегульовано Цивільним процесуальним кодексом, Законом «Про поліцію» та постановою Кабінету Міністрів «Про Порядок запобігання загрозі насильства та забезпечення тимчасового захисту від насильства».

4) Аналогічно до національного законодавства в Латвійській республіці органи поліції мають право виносити рішення про «сегрегацію» (терміновий заборонний припис – укр.), а судові органи – рішення про тимчасовий захист (обмежувальний припис – укр.).

5) Кривдник може бути зобов'язаний сплатити певну суму за проходження корекційної програми.

6) Винесення рішення про тимчасовий захист здійснюється в порядку цивільного судочинства та пов'язується із вирішенням інших питань, що відносяться до цивільно-правових відносин (розірвання шлюбу, відшкодування шкоди, сплата аліментів).

II. РЕСПУБЛІКА ГРУЗІЯ

Боротьба з домашнім насильством є одним із пріоритетних питань для уряду Грузії та Міністерства внутрішніх справ країни. МВС спільно з іншими відомствами та міжнародними та неурядовими організаціями активно працює над протидією домашньому насильству.

Домашнє насильство входить до трійки найчастіших злочинів, що вчиняються в Грузії, після крадіжки та злочинів, пов'язаних із наркотиками.

Протягом 2021 року жертвами домашнього насильства стали 6940 жінок та 1398 чоловіків. В свою чергу кількість кривдників жінок склало 1351 особу, а чоловіків 6639. За вчинення домашнього насильства було засуджено 923 жінки та 14489 чоловіків. За формами домашнього насильства на першому місці психологічне насильство – 8627 випадків, фізичне насильство – 2494 випадків, економічне насильство – 203 випадки, інші форми – 205 випадків (з них 50 випадків сексуального насильства)

У період з 1 січня по 1 листопада 2022 року в Грузії було зафіксовано 3,3 тисяч фактів сімейного насильства. Розкрити вдалося лише 85,8%. Жертвами сімейного насильства за останніми даними МВС Грузії стали 11 осіб.

2.1. Поняття домашнього насильства. Повноваження органів поліції Грузії щодо протидії домашньому насильству та насильству проти жінок

У травні 2006 року парламент Грузії прийняв Закон «Про запобігання домашньому насильству, захист та допомогу жертвам домашнього насильства».

Домашнє насильство в країні визначається, як порушення конституційних прав і свобод іншої особи одним членом сім'ї шляхом

недбалого ставлення та/або фізичного, психологічного, економічного, сексуального насильства чи примусу.¹¹

Виявлення випадків насильства над жінками та домашнього насильства, а також відповідне реагування з боку держави забезпечують правоохоронні та судові органи.

Обов'язок первинного виявлення факту насильства над жінками та домашнього насильства покладається законодавством також на медичні установи, а у випадку неповнолітніх – на навчальні та виховні заклади, уповноважених працівників органів опіки та піклування та інших суб'єктів, передбачених нормативними актами Грузії.

Відповідно до норм зазначеного закону поліція Грузії зобов'язана:

- негайно реагувати та вживати передбачених законодавством заходів у разі отримання інформації про факти насильства над жінками та домашнього насильства;
- у разі отримання повідомлення про факт насильства негайно прибути на місце події незалежно від того хто звернувся із повідомленням до органів поліції;
- окремо допитати учасників події, свідків, інших осіб про що має бути складений письмовий протокол;
- повідомити потерпілому його права;
- на вимогу потерпілого або в екстрених випадках забезпечити його доставлення до лікувального закладу;
- на прохання потерпілого, а також у крайніх випадках за його згодою, забезпечити передачу потерпілого та особи, яка перебуває на його утриманні до притулку;
- у разі переміщення потерпілого в інше місце, забезпечити вилучення з місця його проживання речей першої необхідності та документів, що посвідчують особу;
- забезпечити безпеку особи, яка повідомила про факт насильства;

¹¹ Закон Грузії «Про запобігання насильству щодо жінок та / або побутовому насильству, захист та допомога жертвам насильства» (версія від 01.07.2023. ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ). URL: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=22> (дата звернення 10.03.2023)

– видати обмежувальний припис відповідно до положень чинного законодавства.

Права потерпілого від домашнього насильства:

- звернутися до відповідного державного органу із заявою про винесення охоронного чи обмежувального припису, а також враховуючи тяжкість діяння, із заявою про застосування заходів кримінально-правового впливу;
- вимагати встановлення електронного спостереження за правопорушником;
- звернутися до відповідного судового органу про відшкодування шкоди, завданої йому внаслідок насильства;
- безкоштовно користуватися послугами чи програмами підтримки, а також притулком (кризовим центром) та їх послугами;
- призупинити трудові відносини під час перебування в притулку/кризовому центрі. Строк призупинення не повинен перевищувати 30 календарних днів на рік;
- звернутися до відповідного державного органу для отримання дозволу на тимчасове проживання в Грузії, якщо він є іноземцем або особою без громадянства;
- користуватися правовою допомогою за рахунок держави.¹²

2.2. Спеціальні заходи захисту жертв домашнього насильства

Законодавством Грузії передбачена **низка спеціальних захисних заходів, які можуть забезпечити безпеку жертви домашнього насильства**: розміщення потерпілої особи в притулку, розміщення в кризових центрах, підтримка жертв по телефону, а також організація спеціальних відновлювальних програм соціального та психологічного змісту.

¹² Закон Грузії «Про запобігання насильству щодо жінок та / або побутовому насильству, захист та допомога жертвам насильства» (версія від 01.07.2023. ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ). URL: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=22> (дата звернення 10.03.2023)

Розміщення потерпілого в притулку.

У разі звернення особи, що постраждала від домашнього насильства, вона може звернутися до правоохоронних органів із заявою про необхідність її розміщення в притулку.

Розміщення жертви домашнього насильства в притулку не залежить від її бажання в подальшому співпрацювати з правоохоронними органами, прокуратурою або судом в частині притягнення особи, що вчинила домашнє насильство, до відповідальності.

У разі надходження від жертви заяви про необхідність її поміщення до притулку, коли жертва не співпрацює з правоохоронними або судовими органами (тобто немає обмежувального чи захисного припису для забезпечення захисту жертви), надавач послуг притулку на основі визначених ним об'єктивних критеріїв та за допомогою спеціального опитувального інструментарію приймає рішення про надання цій особі відповідних захисних послуг.

Потерпілий від домашнього насильства може бути поміщений до притулку на строк до 4 місяців. У разі необхідності цей термін може бути продовжений в порядку, встановленому статутом (правилами внутрішнього розпорядку) притулку, крім випадків, коли потерпілий не бажає перебувати в притулку довше зазначеного терміну.

Розміщення потерпілого в кризовому центрі.

Кризовий центр – це установа, що надає послуги підтримки, які допомагають жертвам насильства вийти з насильницького середовища та одужати. З цією метою кризовий центр надає, як мінімум, психологічну та соціальну допомогу постраждалим, а також забезпечує їх реабілітацію. Кризовий центр може також надавати інші послуги, у тому числі послуги із тимчасового проживання.

Кризові центри утворюються в системі Міністерства праці, охорони здоров'я та соціального захисту населення та/або на базі некомерційної юридичної особи. Кризовий центр, створений на базі некомерційної юридичної особи, повинен відповідати мінімальним стандартам, встановленим Міністерством праці, охорони здоров'я та соціального захисту Грузії.

Надання постраждалим послуг в кризовому центрі також не залежить від їх бажання в подальшому співпрацювати з правоохоронними органами, прокуратурою або судом в частині притягнення особи, що вчинила домашнє насильство, до відповідальності.

Керівник (засновник) кризового центру зобов'язаний визначити відповідні критерії на основі яких буде прийматися рішення про надання послуг центру особі, якщо вона не співпрацює з правоохоронними або судовими органами. У період користування послугами кризового центру, так само як і послугами притулків, за особою зберігається її робоче місце.

До притулку або кризового центру не може бути направлена особа, яка була засуджена за вчинення злочину проти статеві свободи та недоторканності відповідно до Закону Грузії «Про боротьбу зі злочинами проти статеві свободи та недоторканності», незалежно від того, погашена чи скасована судимість.

Підтримка жертв домашнього насильства.

Для надання допомоги та консультування постраждалих в Грузії створено безкоштовний цілодобовий номер телефону екстреної служби, доступний по всій країні (116-006). За цим номером екстреної допомоги будь-якій зацікавленій особі надається інформація про механізми реагування та заходи захисту потерпілих від домашнього насильства.

Телефон довіри працює з дотриманням конфіденційності особистих даних. Розголошення отриманої інформації заборонено, за винятком випадків, встановлених законодавством Грузії.

Реалізація програм підтримки та відновлення.

Для жертв домашнього насильства в Грузії діють спеціальні програми, які надають їм правову, психологічну та соціальну допомогу і реабілітацію. Під час реалізації відповідних програм забезпечується догляд за фізичним або психоемоційним відновленням жертви, надання їй тимчасового житла (притулку), здійснюється професійна підготовка (перепідготовка), сприяння працевлаштуванню. Тобто кінцевою метою таких програм є розширення можливостей жертв домашнього насильства та сприяння їх економічній незалежності.

Аналогічно до надання послуг кризових центрів та притулків особа, що реалізує відповідні програми зобов'язана визначити відповідні критерії, на підставі яких у разі звернення потерпілого буде прийматися рішення про участь цієї особи в програмі підтримки.

Відповідно до Закону «Про запобігання домашньому насильству, захист та допомогу жертвам домашнього насильства» з метою забезпечення захисту жертв домашнього насильства, жінок, проти

яких вчинені насильницькі дії та обмеження певних дій кривдника, уповноваженими суб'єктами видаються обмежувальні та захисні приписи.¹³

Захисний припис – це документ, виданий судом першої інстанції (суддею) у порядку адміністративного судочинства, яким визначаються тимчасові заходи захисту потерпілого.

Обмежувальний припис – це документ, виданий уповноваженим працівником поліції, яким визначаються тимчасові заходи захисту постраждалих від насильства. Обмежувальний припис видається на підставі анкети оцінки ризиків.

В обмежувальному приписі зазначається:

- дата і місце видачі;
- підстави винесення припису;
- прізвище, ім'я, по батькові, дата і місце народження, місце проживання кривдника;
- прізвище, ім'я, по батькові, дата народження інші дані потерпілого;
- перелік дій, які забороняється вчиняти кривднику.

В обмежувальному приписі вказуються наступні обмежувальні заходи, що застосовуються до кривдника:

- виселення з житлового будинку, незалежно від того, чи є він власником цього будинку чи ні;
- розлучення жертви або залежної від кривдника особи та поміщення її до притулку;
- обмеження права кривдника користуватися часткою спільної власності;
- розлучення кривдника та неповнолітньої жертви;
- обмеження наближення кривдника до потерпілого, його місця роботи та інших місць перебування;

¹³ Закон Грузії «Про запобігання насильству щодо жінок та / або побутовому насильству, захист та допомога жертвам насильства» (версія від 01.07.2023. ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ). URL: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=22> (дата звернення 10.03.2023)

- впровадження електронного нагляду;
- заборона користуватися вогнепальною зброєю (в тому числі табельною) протягом строку дії припису.

Обмежувальний припис має бути складений мовою провадження, чітко та зрозуміло. Він може бути написаний від руки або надрукований за допомогою технічних засобів. Припис набирає чинності негайно після винесення. Він надсилається чи доставляється жертві та кривднику протягом 24 годин, а один його примірник залишається в органі, який його видав.

2.3. Процедура встановлення електронного нагляду за особою, що вчинила домашнє насильство

За вчинення домашнього насильства поліцейський може встановити електронний нагляд (контроль, спостереження) за кривдником з метою забезпечення виконання тимчасових заходів захисту жертви.

Застосування електронного нагляду допускається якщо існує реальна загроза повторення насильства з боку кривдника. Ризик повторного насильства оцінюється уповноваженим співробітником поліції на основі анкети оцінки ризиків вчинення насильства.

Під час оцінки зазначеної загрози враховуються різні обставини, включаючи факти порушення обмежувального припису та/або захисного припису, винесеного щодо кривдника у минулому, факт раніше вчинених насильницьких злочинів, погрози з боку кривдника із застосуванням холодної або вогнепальної зброї та інші обставини.

Електронний нагляд за правопорушником може бути встановлено під час винесення обмежувального припису, а також протягом строку дії обмежувального припису в будь-який час. Електронний нагляд застосовується не довше строку дії запобіжного заходу.

У протоколі про застосування електронного нагляду зазначаються:

- дата і місце складання цього протоколу;
- обставини, що були підставою для складання протоколу;

- прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання кривдника;
- відомості про його судимості;
- прізвище, ім'я, по батькові, дата народження потерпілого;
- згода потерпілого на застосування електронного нагляду;
- реквізити обмежувального припису, для реалізації та виконання якого застосовується електронний нагляд;
- заборона наближення до потерпілого, його роботи та інших місць, де знаходиться потерпілий;
- попередження правопорушника про притягнення до кримінальної відповідальності у разі невиконання вимоги уповноваженої особи щодо входу в зону тривоги або виходу із зони тривоги чи буферної зони під час здійснення електронного нагляду або притягнення до кримінальної відповідальності у разі ухилення від електронного нагляду, а також у разі пошкодження або знищення електронних засобів.

У протоколі про застосування електронного нагляду також зазначаються правила з експлуатації електронного засобу, яких необхідно дотримуватись.

Якщо потерпілий та/або кривдник з будь-яких причин не підписує/не може підписати протокол про здійснення електронного нагляду, його підписує особа, яка має право на складання цього протоколу. У цьому випадку в протоколі про здійснення електронного нагляду робиться відповідний запис та зазначається причина відмови потерпілого та/або кривдника від підпису.

Протокол про застосування електронного нагляду набуває чинності негайно після його складання. Цей протокол надсилається/доставляється потерпілому та кривднику протягом 24 годин з моменту його складання. Один примірник протоколу про застосування електронного нагляду залишається в органі, який його склав, а інший подається до суду для затвердження протягом 24 годин після складання цього протоколу.¹⁴

¹⁴ Закон Грузії «Про запобігання насильству щодо жінок та / або побутовому насильству, захист та допомога жертвам насильства» (версія від 01.07.2023. ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ). URL: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=22> (дата звернення 10.03.2023)

Електронний пристрій, який надається правопорушнику з метою електронного нагляду, складається з електронного браслета та приймального пристрою. Пошкодження або знищення цього електронного засобу тягне за собою кримінальну відповідальність.

У разі неможливості приєднати до тіла порушника електронний, уповноважений працівник поліції має право доставити порушника до найближчого органу поліції про що складається протокол доставлення.

Кривдник має бути затриманий у відділі поліції протягом розумного періоду часу, необхідного для приєднання до його тіла електронного пристрою. **Загальний час доставлення не повинен перевищувати 6 годин.**

Електронний нагляд здійснюється в межах юрисдикції Грузії. Кривднику/жертві заборонено самотійно перетинати державний кордон Грузії під час застосування електронних засобів.

У разі випадкового зближення винного та потерпілого співробітник служби «112» зобов'язаний зв'язатися з винним та попросити його залишити відповідну територію з метою уникнення випадкової зустрічі з потерпілим. Кривдник зобов'язаний виконати вимогу співробітника служби «112». Невиконання цієї вимоги тягне за собою кримінальну відповідальність.

Електронний нагляд за кривдником може бути скасований достроково рішенням суду у разі:

- зміни обстановки, у тому числі внаслідок тяжкої хвороби чи розладу здоров'я кривдника, якщо ситуація виключає ризик повторення насильства з його боку;
- якщо потерпілий звернувся до поліції з проханням скасувати застосування електронного нагляду.¹⁵

¹⁵ Закон Грузії «Про запобігання насильству щодо жінок та / або побутовому насильству, захист та допомога жертвам насильства» (версія від 01.07.2023. ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ). URL: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=22> (дата звернення 10.03.2023)

Більш детально порядок здійснення електронного нагляду встановлений **наказом МВС Грузії від 26.08.2020 № 126 «Про затвердження правил здійснення електронного нагляду»**.¹⁶

На початку застосування вказаного заходу поліцейський роз'яснює кривднику та потерпілому їхні права та обов'язки під час здійснення нагляду, правила експлуатації електронного засобу та відповідальність за порушення зазначених правил.

До протоколу про здійснення електронного нагляду додається інструкція з експлуатації.

Служба поліції Грузії «112» за актом прийому-передачі передає радіоелектронні засоби начальнику управління патрульної поліції або територіального органу поліції. Реєстрація кожного випадку видачі/повернення електронного засобу є обов'язковою.

Електронний браслет, як правило, кріпиться на нижню кінцівку (гомилку) винного, крім випадків, коли з об'єктивних обставин неможливо закріпити електронний браслет на нижній кінцівці. У такому разі браслет прикріплюють на зап'ясті порушника.

Електронний браслет має закріплений таким чином, що його неможливо було б зняти без пошкоджень. Браслет є водонепроникним та працює у воді на глибині до 5 метрів. Він також витримує низькі (-25 градусів за Цельсієм) та високі температури (+50 градусів за Цельсієм).

Пристрій кривдника контролює його наближення до місця роботи, дому та інших місць перебування жертви. Приймач оснащений акумулятором, якого вистачає на 24 години роботи. Приймальний пристрій має SIM-карти двох різних мобільних операторів. З них одна SIM-карта активна, а друга – запасна.

Електронний пристрій сповіщає порушника про входження в заборонену зону навіть у разі втрати зв'язку з електронною системою спостереження. Повідомлення відображається на екрані пристрою із відповідним текстом. Електронний пристрій також може видавати сповіщення за допомогою сигналу тривоги та вібрації.

¹⁶ Про затвердження Правил здійснення електронного нагляду: Наказ МВС Грузії від 26.08.2023 № 126 (зведена версія від 22.12.2022. ელექტრონული ზედამხედველობის განხორციელების წესის დამტკიცების შესახებ). URL: <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/4974072?publication=0> (дата звернення 11.03.2023)

Пристрій жертви розраховує відстань між жертвою та агресором і сповіщає жертву сигналом тривоги про наближення агресора за параметрами 2-х географічних зон.

Електронне спостереження охоплює дві географічні зони:

- 1) зона тривоги: внутрішня захисна зона (географічна зона в радіусі 100 метрів від місця знаходження потерпілого, його проживання, роботи та інших місць);
- 2) буферна зона: зовнішня зона захисту (500-метрова географічна зона навколо зони тривоги).

В електронній системі спостереження у формі повідомлення на електронному пристрої відображаються наступні види інформації:

- пошкодження електронного браслета та/або приймача кривдника/жертви;
- відкриття електронного браслета;
- збій зв'язку (коли зв'язок між електронною системою спостереження та електронним засобом не встановлено);
- вихід із зони дії GPS;
- порушення заборони наближення до жертви/певних місць відповідно до географічних зон;
- рівень прийому стільникового сигналу;
- рівень заряду приймального пристрою.¹⁷

2.4. Відповідальність за вчинення домашнього насильства за законодавством Грузії

У квітні 2017 року до Кримінального кодексу Грузії було внесено зміни згідно з якими домашнє насильство було визнано кримінально караним діянням.

Стаття 126-1. Домашнє насильство

1. Насильство, шантаж або приниження особи з боку члена сім'ї, що спричинило їй фізичний біль або страждання і не призвело до наслідків, передбачених статтями 117, 118 або 120 цього Кодексу, карається громадськими роботами на строк від вісімдесяти до ста п'ятдесяти годин

¹⁷ Про затвердження Правил здійснення електронного нагляду: Наказ МВС Грузії від 26.08.2023 № 126 (зведена версія від 22.12.2022. ელექტრონული ზედამხედველობის განხორციელების წესის დამტკიცების შესახებ). URL: <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/4974072?publication=0> (дата звернення 11.03.2023)

або позбавленням волі на строк, що не перевищує двох років, з обмеженням права на зброю або без такого.

2. Теж саме діяння, вчинене відносно неповнолітньої, безпорадної особи, інваліда або вагітної жінки; у присутності неповнолітнього щодо члена його сім'ї; щодо двох або більше осіб; у складі групи чи неодноразово, карається громадськими роботами на строк від двохсот до чотирьохсот годин або позбавленням волі на термін від одного до трьох років, з обмеженням права на зброю або без такого.¹⁸

Частина 2 статті 53-1 Кримінального кодексу Грузії визнає вчинення домашнього насильства, як обтяжуючу обставину при винесенні вироку.

Стаття 53-1. Обтяжуючі вирок обставини

1. Злочини вчинені на ґрунті нетерпимості щодо раси, кольору шкіри, мови, статі, сексуальної орієнтації, статевої ідентичності, віку, релігії, політичної чи іншої думки, інвалідності, громадянства, національної, етнічної чи соціальної приналежності, походження, майна чи рангу, місця проживання

2. Вчинення злочину одним членом сім'ї проти іншого члена сім'ї, проти безпорадної особи, проти неповнолітньої особи або в її присутності, з особливою жорстокістю, використанням зброї або загрозою використання зброї, використанням службового становища, є обтяжуючою обставиною для всіх злочинів, передбачених цим Кодексом.

3. За наявності обтяжуючих обставин, передбачених пунктами 1 або 2 цієї статті, строк позбавлення волі, призначений за вчинення злочину, повинен бути принаймні на 1 рік довшим за мінімальний строк покарання, передбачений відповідною статтею цього Кодексу.¹⁹

Згідно із статтею 174 Кримінально-процесуального кодексу Грузії термін затримання особи не повинен перевищувати 72 години. Не пізніше ніж через 48 годин після затримання особі вручається

¹⁸ Кримінальний кодекс Грузії (зведена версія від 09.02.2023. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი). URL: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16426?publication=233> (дата звернення 11.03.2023)

¹⁹ Кримінальний кодекс Грузії (зведена версія від 09.02.2023. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი). URL: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16426?publication=233> (дата звернення 11.03.2023)

обвинувальний ордер. Якщо протягом цього строку затриманому не пред'явлено обвинувачення, його слід негайно звільнити.²⁰

ВИСНОВКИ:

1. Законодавство Грузії має окремий нормативний акт, який регулює питання протидії домашньому насильству.
2. Домашнє насильство визнається кримінально-караним діянням, а тому усі процесуальні дії відбуваються відповідно до положень Кримінально-процесуального кодексу країни.
3. Законодавство Грузії передбачає широкий спектр обмежувальних заходів для кривдника, серед яких слід виділити електронний нагляд, а також наявність відповідної кількості захисних та реабілітаційних можливостей для жертв: поміщення до притулку, кризового центру, проходження програм соціальної та психологічної реабілітації.
4. Винесення захисних та обмежувальних приписів здійснюється аналогічно до процедури встановленої чинним законодавством України.

²⁰ Кримінально-процесуальний кодекс Грузії (зведена версія від 06.09.2022. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი). URL: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034?publication=130> (дата звернення 11.03.2023)

ІІІ. ЛИТОВСЬКА РЕСПУБЛІКА

На думку експертного середовища Литви домашнє насильство є однією з найболючіших і актуальних проблем для цієї країни. Так за даними Департаменту статистики офіційної статистики у 2021 році до органів поліції надійшло 58 553 повідомлення про домашнє насильство. 78,9% потерпілих від домашнього насильства склали жінки, 12,5% – діти до 18 років. Загалом домашнє насильство становить 15,1% від усіх зареєстрованих злочинів. Під час вчинення домашнього насильства у 2021 році було зареєстровано 21 вбивство, 5,4 тис. тілесних ушкоджень.

Як зазначається в офіційних джерелах, за останнє десятиліття кількість людей, які отримують допомогу фахівців внаслідок домашнього насильства значно зросла. Якщо у 2012 році таку допомогу отримали 1,2 тис. осіб, то у 2021 році – майже 12 тис. осіб, тобто в десять разів більше.

Серед тих, хто отримав відповідну допомогу – 9,4 тис. жінок, 2,1 тис. чоловіків і 86 дітей. Разом із цим, державою зазначається, що домашнє насильство все ще залишається, багато в чому латентним явищем. Згідно з опитуванням громадської думки, 60 відсотків тих, хто зазнав домашнього насильства, не зверталися за допомогою (80% чоловіків, 54% жінок).

3.1. Нормативна основа запобігання та протидії домашньому насильству в Литовській Республіці

З 1 липня 2023 року в Литовській Республіці набули чинності зміни до законодавства про запобігання домашньому насильству, що були внесені Законом Литви «Про захист від насильства в близькому середовищі» (поправка XI-1425 від 15.03.2022). На підставі цього вказаним нормативним актом була ухвалена нова редакція Закону «Про захист від домашнього насильства».

Основні поняття у сфері запобігання та протидії домашньому насильству:

1) **Припис про захист від домашнього насильства** – це запобіжний захід, призначений для захисту особи, яка зазнала такого насильства, і згідно з яким повнолітня особа, яка загрожує вчинити домашнє насильство чи вчинила його, зобов'язана тимчасово виселитися з місця проживання, якщо вона проживає з постраждалою особою, не відвідувати її за місцем проживання, не наближатися до неї та дорослих осіб та/або дітей, які проживають з нею, не спілкуватися з ними та не встановлювати будь-які контакти.

2) **Близьке оточення** – оточення, яке складають особи, пов'язані зараз або в минулому шлюбними, партнерськими, родинними чи іншими близькими зв'язками, а також особи, які спільно проживають і ведуть спільне господарство.

3) **Особа, яка зазнала домашнього насильства** - особа, щодо якої було застосовано насильство, а також дитина, яка стала свідком домашнього насильства, та/або дитина, яка проживає в родині, де сталося домашнє насильство.

4) **Домашнє насильство** - дії або бездіяльність в близькому оточенні, які спричиняють умисний фізичний, психічний, сексуальний, економічний чи інший вплив на особу, внаслідок чого особі завдається фізична, матеріальна та/або нематеріальна шкода.

5) **Особа, яка спричиняє ризики вчинення домашнього насильства** – це особа, яка викликає обґрунтовану підозру в тім, що може вчинити домашнє насильство.

6) **Спеціалізована комплексна допомога** – допомога особам, які перебувають у групі ризику вчинення щодо них домашнього насильства або особи, які зазнали домашнього насильства, яка організується, координується та/або надається спеціалізованими центрами комплексної допомоги.²¹

3.2. Компетенція органів та установ Литовської Республіки щодо запобігання та протидії домашньому насильству

Законодавством Литви встановлені наступні повноваження державних органів щодо протидії домашньому насильству:

²¹ Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 pakeitimo įstatymas 2022-03-15. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d8457e12a5fb11ecaf79c2120caf5094> (дата звернення 14.03.2023)

1. Міністерство соціального забезпечення та праці Литовської Республіки:

- формує державну політику щодо допомоги особам, які перебувають у групі ризику вчинення домашнього насильства або особам, які зазнали такого насильства, організовує, координує та контролює її реалізацію;
- вносить пропозиції державним і комунальним установам щодо організації спеціалізованої комплексної допомоги особам, яким загрожує / які зазнали домашнього насильства;
- приймає нормативно-правові акти щодо порядку надання спеціалізованої комплексної допомоги особам, які перебувають у групі ризику вчинення домашнього насильства або особам, які зазнали домашнього насильства;
- ініціює та фінансує громадські просвітницькі та інформаційні кампанії, які заохочують нетерпимість до домашнього насильства;
- організовує загальні та спеціалізовані курси підвищення кваліфікації осіб, які працюють у сфері запобігання домашньому насильству та надання допомоги особам, які постраждали від такого насильства.

2. Міністерство освіти, науки та спорту Литовської Республіки:

- забезпечує обов'язкове включення тем про рівність прав жінок і чоловіків, запобігання домашньому насильству, повагу до гідності кожної людини, соціально-емоційні навички, ненасильницькі методи вирішення конфліктів, право на особисту недоторканість. у дошкільні та загальноосвітні програми з урахуванням здібностей і віку учнів;
- координує підвищення кваліфікації педагогічних працівників у сферах запобігання домашньому насильству та надання допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства.

3. Міністерство охорони здоров'я Литовської Республіки забезпечує надання медичних послуг особам, які постраждали від домашнього насильства.

4. Міністерство внутрішніх справ Литовської Республіки організовує статистичний облік даних про протиправні дії пов'язані із домашнім насильством (облік приписів про захист від домашнього насильства, реєстрацію випадків домашнього насильства, облік осіб, які постраждали від домашнього насильства та осіб, що вчинили таке насильство, дані про судові вироки щодо покарання або звільнення від нього за вчинення домашнього насильства).

5. **Міністерство юстиції Литовської Республіки** організовує правову освіту з питань профілактики та попередження домашнього насильства, невідворотності відповідальності за вчинення вказаних протиправних дій.

6. **Служба пробації Литовської Республіки** організовує виконання заходів кримінального впливу за вчинення домашнього насильства, а саме – забезпечує участь осіб у програмах, які змінюють насильницьку поведінку в близькому оточенні.

7. Поліція Литовської Республіки:

- організовує навчання та підвищення кваліфікації поліцейських з питань запобігання домашньому насильству, розпізнавання вторинної віктимізації та надання допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства;

- вживає практичних заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству;

- відповідно до процедури, встановленої законодавством Литовської Республіки, обмежує або скасовує дозволи на зберігання чи носіння зброї особам, яким надано припис про захист від домашнього насильства, а також особам, щодо яких розпочато досудове розслідування за фактом вчинення домашнього насильства;

- приймає рішення про видачу кривднику припису про захист від домашнього насильства та контролює виконання заходів, передбачених цим приписом.

Також у кожному муніципалітеті країни створюється Комісія з питань запобігання домашньому насильству. Представники громадських організацій мають становити не менше однієї третини складу такої комісії. Комісія з питань запобігання домашньому насильству розглядає питання протидії домашньому насильству на місцевому рівні, подає пропозиції місцевим органам влади та самоврядування щодо реалізації політики запобігання домашньому насильству та надання допомоги особам, які постраждали від такого насильства.

3.3. Центри надання комплексної допомоги постраждалим від домашнього насильства

Під час реагування на повідомлення про домашнє насильство, поліцейські повідомляють потерпілу особу, що вона може отримати допомогу за власним бажанням у спеціалізованому центрі комплексної допомоги. Вони також зобов'язані повідомити потерпілому контактну

інформацію центру, а також інформацію про види та зміст допомоги, яка надається постраждалим особам.

Центр спеціалізованої комплексної допомоги після отримання від органів поліції необхідних даних про особу, яка зазнала домашнього насильства, негайно зв'язується з нею та пропонує свої послуги. Якщо у центрі немає достатньої кількості контактних даних, то його уповноважені особи можуть звернутися до суб'єкта, який надавав первинну інформацію, з тим щоб отримати додаткові відомості та встановити контакт із постраждалим.

Спеціалізований центр комплексної допомоги особам, постраждалим від домашнього насильства, виконує наступні функції:

1) оцінює індивідуальні та особливі потреби особи, яка перебуває у групі ризику вчинення домашнього насильства, або потерпілої особи, у тому числі потреби, що виникають внаслідок вчинення домашнього насильства, складає план надання спеціалізованої комплексної допомоги;

2) надає експертну оцінку щодо наявності ризиків вчинення домашнього насильства;

3) консультує постраждалих та їх близьких осіб з питань протидії домашньому насильству;

4) надає спеціалізовану психологічну та/або правову допомогу;

5) надає постраждалим інформацію про їх права та установи, які можуть їх забезпечити;

6) надає постраждалим та їх близьким особам інформацію про установи соціального забезпечення та заклади охорони здоров'я із зазначенням їх контактних даних та характеру послуг, що надаються ними, а також у разі необхідності, допомагає потерпілому зв'язатися з цими установами;

7) організовує на прохання потерпілої особи її супровід до інших установ та/або організацій, що надають послуги у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

8) інформує жертв насильства, які безпосередньо звертаються до спеціалізованого центру комплексної допомоги, про можливість подання нею до уповноваженого органу заяви про факт вчинення домашнього насильства, допомагає складати відповідні заяви;

9) надає інформацію потерпілій особі про повноваження органів досудового розслідування, прокуратури чи суду що протидії домашньому

насилю, а також інформацію щодо відповідальності кривдника за вчинення насильства, в т.ч. по відношенню до дитини;

10) надає консультаційні послуги жертвам домашнього насильства щодо подальшого працевлаштування або пошуку роботи, відповідно до кваліфікації потерпілого;

11) обмінюється з Державною службою захисту прав дитини та усиновлення або уповноваженими нею територіальними управліннями, установами соціального забезпечення інформацією про надання спеціалізованої комплексної допомоги дітям, якщо вони стали жертвою або свідком домашнього насильства.²²

3.4. Повноваження співробітників поліції Литовської Республіки у сфері запобігання та протидії домашньому насильству

Отримавши заяву чи повідомлення про домашнє насильство, поліцейські, які прибули на місце події, або які є безпосередніми свідками події, фіксують випадок домашнього насильства та:

1) у разі відсутності ознак злочину в порядку, встановленому статтею 8 Закону «Про захист від домашнього насильства», вирішують питання про видачу захисного припису (припису про захист від домашнього насильства – ориг.);

2) у разі виявлення ознак злочину, розпочинають досудове розслідування.

Захисний поліцейський виносить терміном на 15 днів починаючи з того часу, коли він отримує повідомлення про можливе вчинення домашнього насильства та після оцінки ризиків вчинення домашнього насильства. Рішення про винесення або про невинесення припису поліцейський приймає негайно, але не пізніше 12 годин з моменту оцінки ризиків.

Після винесення припису про захист від домашнього насильства кривдник зобов'язаний:

²² Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 pakeitimo įstatymas 2022-03-15. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d8457e12a5fb11ecaf79c2120caf5094> (дата звернення 14.03.2023)

1) тимчасово виселитися з місця проживання, якщо він спільно проживає з постраждалою особою незалежно від того, кому належить їх житло;

2) не відвідувати місце проживання постраждалої особи;

3) не наближатися до постраждалої особи, повнолітніх осіб та/або дітей, які проживають із особою, що зазнала домашнього насильства на відстань, визначену в приписі;

4) не спілкуватися, не намагатися встановити контакт з постраждалою особою, іншими особами та дітьми, які проживають разом із нею.²³

Поліцейський повинен негайно повідомити за допомогою засобів електронного зв'язку або письмово:

1) особу, яка вчинила домашнє насильство – про факт винесення захисного припису, обмеження, що поширюються на кривдника у зв'язку із винесенням припису, тривалість їх застосування, відповідальність за невиконання відповідних зобов'язань, порядок оскарження рішення про винесення припису, про найближчі установи, де надаються послуги з розміщення, а також про можливість відвідування програми (тренінгу) зі зміни насильницької поведінки;

2) особу, яка постраждала домашнього насильства – про факт винесення припису, обмеження, що поширюються на особу, яка вчинила домашнє насильство, тривалість їх застосування, відповідальність за їх недотримання, права особи, яка постраждала домашнього насильства, а також про відповідальність за порушення інших прав осіб, які постраждали від домашнього насильства.

3) державну службу з питань захисту прав дитини та усиновлення або уповноважені нею територіальні органи – про факт винесення припису, обмеження, що поширюються на особу, яка вчинила домашнє насильство, тривалість їх застосування, (вказати прізвище, ім'я, по батькові, дату народження, адресу місцезнаходження дитини, обставини винесення припису), якщо дитина проживає з особою, яка постраждала

²³ Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 pakeitimo įstatymas 2022-03-15. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d8457e12a5fb11ecaf79c2120caf5094> (дата звернення 14.03.2023)

від домашнього насильства або дитина була свідком домашнього насильства або проживає в сім'ї, де було вчинено домашнє насильство;

4) центр спеціалізованої комплексної допомоги, шляхом передачі її уповноваженим особам результатів оцінки ризиків вчинення домашнього насильства. Центр спеціалізованої комплексної допомоги повинен зв'язатися з постраждалою особою і запропонувати їй спеціалізовану комплексну допомогу.

Якщо особи, які беруть участь у запобіганні домашньому насильству, мають дані про те, що особа, яка вчинила таке насильство та щодо якої винесено припис не дотримується встановлених обов'язків, то вони повинні повідомити про це органи поліції.²⁴

3.4. Тактика дій співробітників поліції Литовської Республіки на місці вчинення домашнього насильства

Відповідно до Порядку реагування працівників поліції на повідомлення про домашнє насильство та здійснення контролю за виконанням судових рішень про застосування тимчасових запобіжних заходів у сфері протидії домашньому насильству, затверджених наказом МВС Литовської Республіки від 02.07.2018 № 5-V-611 поліцейські, які прибули на місце події за повідомленням про домашнє насильство:

- відокремлюють потерпілу особу, від особи, підозрюваної у вчиненні домашнього насильства;
- забезпечують охорону місця події та не дозволяють іншим особам змінювати обстановку, доки не будуть зафіксовані всі обставини події.

У всіх випадках, незалежно від того, підтверджено факт домашнього насильства чи ні, поліцейські повинні зафіксувати початкову обстановку інциденту, тобто стан підозрюваного та можливої жертви, наявність у учасників події тілесних ушкоджень, стан приміщення, де сталася подія, навколишню обстановку, пошкоджене майно та завантажити інформацію до Реєстру зареєстрованих подій (об'єм до 100 Мб).²⁵

²⁴ Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 pakeitimo įstatymas 2022-03-15. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d8457e12a5fb11ecaf79c2120caf5094> (дата звернення 14.03.2023)

²⁵ Dėl Policijos pareigūnų reagavimo į pranešimus apie smurtą artimoje aplinkoje, teismo sprendimo dėl laikinųjų smurtą patyrusio asmens apsaugos užtikrinimo priemonių skyrimo vykdymo ir šio sprendimo vykdymo kontrolės tvarkos aprašo patvirtinimo. 2018-07-02. № 5-V-611.

Під час знаходження на місці події поліцейські повинні:

1) при окремому спілкуванні з суб'єктами можливого домашнього насильства (особою, яка могла зазнати насильства, особою, яка могла вчинити насильство, свідками події) визначити такі обставини:

- чи є учасники події близькими особами;
- коли і чому виник конфлікт, як проявилось насильство, чи є наслідки насильницьких дій (побої, зламані меблі тощо), чи є свідки події;
- чи була свідком інциденту неповнолітня дитина, чи проживає неповнолітня дитина в сім'ї, де відбувається насильство. Неповнолітнього не можна детально опитувати про обставини можливого злочинного діяння, а слід лише збирати інформацію для встановлення особи підозрюваного, максимально уникаючи додаткового травмування дитини. Результати бесіди з дитиною повинні бути зафіксовані в протоколі;
- чи вживали суб'єкти можливого домашнього насильства перед інцидентом алкогольні напої, наркотичні чи психотропні речовини;
- чи були випадки домашнього насильства в минулому, коли, як часто вони повторювалися, чи повідомлялося про це в поліцію, спеціалізований центр допомоги чи службу захисту прав дитини;
- чи не застосовувалися до суб'єктів можливого домашнього насильства заходи тимчасового захисту або інші профілактичні заходи;
- чи має підозрювана у домашньому насильстві особа зброю. Після встановлення того, що особа, яка підозрюється у домашньому насильстві, має зареєстровану зброю, поліцейський вилучає відповідну зброю та боєприпаси, складаючи акт вилучення (у разі правомірного зберігання) чи протокол (у разі незаконного зберігання).

2) встановивши, що подія відбулася та має ознаки кримінального правопорушення, поліцейський повинен скласти заяву про вчинений злочин та протокол про вчинення процесуальних дій, форма якого затверджена наказом Генеральної прокуратури від 19.11.2014 № І-257 «Про затвердження форми заяви про вчинений злочин та вчинення процесуальних дій»;

URL:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/90fa3a207ef711e89188e16a6495e98c?jfwid=-15nztz5llp>
(дата звернення 20.03.2023)

- при опитуванні особи, яка зазнала домашнього насильства, з'ясувати та описати обставини, зазначені у пунктах 5.1.1-5.1.7 протоколу, у розділі «Опитування свідка»;

- в розділі «Інші обставини» описати ознаки місця події, що вказують на факт можливого насильства (безладна обстановка, розбитий посуд, зламані меблі тощо), охарактеризувати поведінку особи, яка могла зазнати насильства (збуджена, спокійна, розгублена), та стан тверезості суб'єктів вчинення домашнього насильства;

- зафіксувати процес оформлення можливого випадку домашнього насильства технічними засобами: зафіксувати тілесні ушкодження, пошкодження одягу та/або майна, а за наявності можливості записати пояснення осіб в аудіо або відеоформаті;

Протокол не складається у разі відсутності на місці події особи, яка зазнала насильства, або неможливості провести її опитування через її незадовільний фізичний чи психічний стан;

3) повідомити жертву насильства про те, що з нею зв'яжеться спеціалізований центр, який надасть їй відповідну допомогу. Надати жертві інформаційну картку або листівку з номером телефону психологічної допомоги, контактними даними спеціалізованого центру допомоги, що діє на території місця вчинення злочину;

4) негайно повідомити працівника оперативного підрозділу про дітей чи інших осіб, які за своїми фізичними чи психічними особливостями не можуть залишатися без нагляду або якщо особа, яка зазнала домашнього насильства, не може, через медичну допомогу, яка надається їй у зв'язку із фактом домашнього насильства, доглядати за ними;

5) якщо особа, підозрювана у вчиненні домашнього насильства, становить загрозу оточуючим, то її необхідно доставити до установи поліції та вирішити питання про її тимчасове затримання.

Поліцейські зобов'язані вжити заходів для проведення досудового розслідування в найкоротші терміни та забезпечити захист особи, яка зазнала домашнього насильства, а саме:

- забезпечити, щоб усі початкові необхідні етапи процесу були виконані на місці інциденту;

- коли обставини злочинного діяння з'ясовані, то необхідно протягом 48 годин провести досудове розслідування та звернутися до

прокуратури для прийняття остаточного процесуального рішення за фактом правопорушення;

– якщо з об'єктивних причин провести досудове розслідування протягом 48 годин неможливо – протягом цього строку слід звернутися до прокурора, з метою обрання для кривдника запобіжного заходу (тимчасове взяття під варту, примусове виселення, заборона наближатися до потерпілого тощо).

У разі відсутності достатніх даних для негайного початку досудового розслідування та необхідності з'ясування обставин події, поліцейський не пізніше як протягом 24 годин з моменту отримання повідомлення проводить оцінку факторів ризику вчинення домашнього насильства.²⁶

3.5. Тактика дій співробітників поліції Литовської Республіки щодо контролю за виконанням судового рішення про встановлення тимчасових заходів захисту жертви насильства

У разі виявлення поліцейським ризиків вчинення домашнього насильства або за заявою особи, яка зазнала такого насильства, якщо кривдник є повнолітнім, поліцейський зобов'язаний негайно, але не пізніше, ніж протягом 24 годин, звернутися до районного суду з заявою про необхідність призначення тимчасових заходів захисту для жертви насильства.

Уповноважена особа поліції, яка отримала доручення організувати виконання рішення суду про тимчасове виселення кривдника за місцем проживання, якщо він проживає з особою, яка зазнала домашнього насильства, та/або про встановлення заборони наближатися до жертви, не спілкуватися з нею, не шукати з нею контакту зобов'язана негайно:

1) встановлює контакт з особою, яка зазнала домашнього насильства, за вказаними у документах відомостями (телефон,

²⁶ Dėl Policijos pareigūnų reagavimo į pranešimus apie smurtą artimoje aplinkoje, teismo sprendimo dėl laikinųjų smurtą patyrusio asmens apsaugos užtikrinimo priemonių skyrimo vykdymo ir šio sprendimo vykdymo kontrolės tvarkos aprašo patvirtinimo. 2018-07-02. № 5-V-611. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/90fa3a207ef711e89188e16a6495e98c?jfwid=-15nztz5llp> (дата звернення 20.03.2023)

електронна пошта, адреса проживання), інформує її про прийняте судом рішення та погоджує час його виконання;

2) спілкується з кривдником за вказаними у документах відомостями (телефон, електронна пошта, адреса проживання) повідомляє йому про прийняте судом рішення, вказує час його виконання, повідомляє кривдника, що у разі, якщо без поважних причин він буде ухилятися від виконання рішення суду, рішення буде виконано за його відсутності, а за його порушення кривдник буде нести відповідальність у порядку, встановленому законодавством Литовської Республіки.

3) доручає працівнику поліції, який працює на відповідній території, забезпечити виконання рішення суду у встановлені строки, погоджені з особою, яка зазнала насильства, та кривдником.

У разі, якщо з об'єктивних причин кривдник не може виконати рішення суду в узгоджений із жертвою насильства термін, то термін виконання рішення узгоджується з жертвою насильства та кривдником повторно, крім випадків, коли кривдник явно ухиляється від узгодження строків виконання судового рішення.

Виконання рішення суду про призначення тимчасових заходів безпеки потерпілому від домашнього насильства має бути забезпечено не пізніше 24 годин з моменту отримання даної ухвали.

Під час організації контролю за виконанням судового рішення уповноважена особа поліції не пізніше наступного робочого дня зобов'язана доручити поліцейському, який працює на відповідній території провести зустріч із жертвою домашнього насильства за місцем її перебування та запропонувати їй взяти електронний пристрій для виклику допомоги.

У випадках, коли жертва насильства відмовляється взяти електронний пристрій для виклику допомоги, поліцейський зобов'язаний попередити жертву насильства про те, щоб вона негайно повідомляла поліцію про будь-які порушення виконання рішення суду особою, підозрюваною у вчиненні домашнього насильства.²⁷

²⁷ Dėl Policijos pareigūnų reagavimo į pranešimus apie smurtą artimoje aplinkoje, teismo sprendimo dėl laikinųjų smurtą patyrusio asmens apsaugos užtikrinimo priemonių skyrimo vykdymo ir šio sprendimo vykdymo kontrolės tvarkos aprašo patvirtinimo. 2018-07-02. № 5-V-611. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/90fa3a207ef711e89188e16a6495e98c?jfwid=-15nztz5llp> (дата звернення 20.03.2023)

3.6. Відповідальність за вчинення домашнього насильства за законодавством Литовської Республіки

У Кодексі про адміністративні правопорушення Литовської Республіки існує одна «профільна» стаття, що передбачає відповідальність за вчинення домашнього насильства «Порушення Закону Литовської Республіки «Про захист від домашнього насильства»» (стаття 489), яка говорить, що неправдиве повідомлення про домашнє насильство або порушення прав жертви насильства тягне за собою штраф від чотирнадцяти до тридцяти євро.

Разом із цим багато суб'єктів законодавчої ініціативи, представників правоохоронних органів та експертів вважають, що її зміст має бути удосконалений.

Разом із ухваленням нової версії Закону «Про захист від домашнього насильства» до сейму республіки була подана нова редакція статті 489 наступного змісту:

«Стаття 489 . Порушення Закону Литовської Республіки про захист від домашнього насильства

1. Порушення прав осіб, яким загрожує вчинення домашнього насильства, або осіб, щодо яких вчинено домашнє насильство тягне за собою штраф від чотирнадцяти до тридцяти євро.

2. Невиконання обов'язків, передбачених приписом про захист від домашнього насильства тягне за собою штраф від вісімдесяти до трьохсот двадцяти євро.

3. Адміністративне правопорушення, передбачене частиною другою цієї статті, вчинене повторно, тягне за собою штраф від трьохсот до семисот вісімдесяти євро.

4. За адміністративні правопорушення, передбачені частинами другою і третьою цієї статті, може бути накладено адміністративне стягнення - зобов'язання брати участь у програмах (курсах) з профілактики алкоголізму та наркоманії, ресоціалізації, покращення спілкування з дітьми, зміни насильницької поведінки».

Адміністративними правопорушеннями, пов'язаними із домашнім насильством за адміністративним законодавством Литви також є:

1) Стаття 73. Невиконання батьківських повноважень або їх використання всупереч інтересам дитини.

1. Невиконання батьківських обов'язків або їх використання всупереч інтересам дитини карається попередженням батьків або осіб, що їх замінюють.

2. Адміністративне правопорушення, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене повторно, тягне за собою штраф від десяти до ста євро.

3. За адміністративне правопорушення, передбачене частиною другою цієї статті, може бути застосовано адміністративне стягнення - зобов'язання брати участь у програмах (курсах) з профілактики алкоголізму та наркоманії, ресоціалізації, покращення спілкування з дітьми, зміни насильницької поведінки.

2) Стаття 225. Ухилення від застосування заходів адміністративного впливу.

1. Ухилення осіб від участі в програмах (курсах) з профілактики алкоголізму та наркоманії, ресоціалізації, покращення спілкування з дітьми, зміни насильницької поведінки, якщо цей захід адміністративного стягнення застосовано до них за згодою цих осіб тягне за собою штраф від ста двадцяти до ста сімдесяти євро.²⁸

Зобов'язання брати участь у програмах (курсах) з профілактики алкоголізму та наркоманії, ресоціалізації, покращення спілкування з дітьми, зміни насильницької поведінки є видом адміністративного стягнення відповідно до статті 30 Кодексу Литовської Республіки про адміністративні правопорушення.

Так, з метою більш широкого застосування альтернативних непересивних заходів адміністративного впливу, враховуючи характер вчиненого адміністративного правопорушення, суд або орган (посадова особа), яка розглядає справу про адміністративне правопорушення в позасудовому порядку, може покласти на особу обов'язок пройти відповідні програми або курси.

Обов'язок брати участь у програмах (курсах) з профілактики алкоголізму та наркоманії, ресоціалізації, покращення спілкування з дітьми, зміни насильницької поведінки чи інших програмах (курсах) накладається лише за згодою особи та є обставиною, що пом'якшує відповідальність при призначенні адміністративного стягнення.

²⁸ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas 2015-06-25 XII-1869. URL: <https://tinyurl.com/26uqdsbq> (дата звернення 20.03.2023)

Витрати на участь у зазначених програмах (курсах) оплачує особа, до якої застосовано цей захід. Витрати осіб, активи та річний дохід яких не перевищують мінімальні розміри доходу, визначені Урядом Литовської Республіки, а також участь неповнолітніх у вказаних програмах оплачуються державою.²⁹

В частині адміністративного затримання слід зазначити, що особи які вчинили домашнє насильство, затримуються у загальному порядку, передбаченому статтею 597 Кодексу Литовської республіки про адміністративні правопорушення.

Адміністративне затримання проводиться лише у випадках, коли:

- особу застали на місці вчинення адміністративного правопорушення або безпосередньо після його вчинення, не можна встановити особу підозрюваного у вчиненні адміністративного правопорушення;
- затримання необхідне для правильного фіксування обставин адміністративного правопорушення, складання протоколу про адміністративне правопорушення;
- затримана особа своєю поведінкою становить небезпеку або не орієнтується в навколишньому середовищі внаслідок сп'яніння або вживання наркотичних, психотропних або інших психоактивних речовин.

Після затримання особи в найкоротший термін має бути складено протокол про адміністративне правопорушення або здійснено інші необхідні процесуальні дії. Після складення протоколу про адміністративне правопорушення, а також зникнення інших підстав для адміністративного затримання, особа має бути негайно звільнена

Адміністративне затримання особи може тривати не більше п'яти годин, а при затриманні особи з метою належного фіксування адміністративного правопорушення та складання протоколу про адміністративне правопорушення - не більше семи годин.

При доставленні затриманої особи до суду чи іншої установи в день затримання, де виноситься постанова про адміністративне стягнення, час

²⁹ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas 2015-06-25 XII-1869. URL: <https://tinyurl.com/26uqdsbq> (дата звернення 20.03.2023)

розгляду справи до строків адміністративного затримання не зараховується.

В свою чергу, відповідно до статті 39 зазначеного кодексу адміністративне стягнення за вчинення домашнього насильства та інших, пов'язаних із ним правопорушень може бути накладено протягом двох років з дня вчинення адміністративного правопорушення, а при триваючому адміністративному правопорушенні - протягом двох років з дня його виявлення.³⁰

Домашнє насильство не визначається Кримінальним кодексом Литовської республіки окремим злочином, але винний може бути притягнутий до відповідальності, якщо він вчинив одне з кримінальних діянь, що супроводжують таке насильство. До вказаних статей, здебільшого можна віднести наступні:

1) Стаття 135. Тяжке тілесне ушкодження.

1. Заподіяння тілесних ушкоджень, якщо внаслідок цього потерпіла особа втратила зір, слух, мову, здатність до народження дитини, вагітність, захворіла на тяжку невиліковну або тривалу хворобу, яка реально загрожує життю або серйозно впливає на психіку особи, або втратила значну частину психічного здоров'я, професійної чи загальної працездатності, або тіло жертви було неоправно спотворено, карається позбавленням волі на строк до десяти років.

2. Особа, яка нанесла тяжкі тілесні ушкодження:

- 1) повторно;
- 2) особі в безпорадному стані;
- 3) близькому родичу або члену сім'ї;
- 4) вагітній жінці;
- 5) двом або більше особам;
- 6) шляхом катування або інших жорстоких дій;
- 7) у спосіб, що створює загрозу для життя інших людей;
- 8) з хуліганських мотивів;
- 9) з корисливих мотивів;
- 10) внаслідок виконання потерпілим службових чи громадянських обов'язків;

³⁰ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas 2015-06-25 XII-1869. URL: <https://tinyurl.com/26uqdsbq> (дата звернення 20.03.2023)

11) з метою приховування іншого злочину;
 12) з метою отримання органу, тканини або клітин потерпілого;
 13) з метою вираження ненависті до групи осіб або особи, яка до неї належить, через вік, стать, сексуальну орієнтацію, інвалідність, расу, колір шкіри, національність, мову, походження, етнічне походження, соціальний статус, віру, переконання, карається позбавленням волі на строк від двох до дванадцяти років.³¹

2) Стаття 140. Заподіяння фізичного болю або незначного ушкодження здоров'я.

1. Особа, яка побоями чи внаслідок інших насильницьких фізичних дій заподіяла особі фізичного болю або завдала їй легких тілесних ушкоджень чи короткочасного розладу здоров'я, карається громадськими роботами або обмеженням волі, або арештом, або позбавленням волі на строк до одного року.

2. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене відносно неповнолітнього або шляхом катування потерпілого, карається позбавленням волі на строк до двох років.

3) Стаття 145. Погроза вбивством або завданням тяжкої шкоди здоров'ю людини або залякування людини.

1. Погроза вбивством або тяжким тілесним ушкодженням, якщо були достатні підстави вважати, що погроза може бути виконана, караються громадськими роботами або штрафом, або обмеженням волі, або арештом, або позбавленням волі на строк до двох років.

2. Особа, яка залякувала а іншу особу погрозою вибуху, підпалу чи вчиненням інших дій, небезпечних для життя, здоров'я чи майна, або систематично залякувала особу із застосуванням психічного примусу, карається позбавленням волі на строк до чотирьох років.

3. Особа несе відповідальність за дії, передбачені частинами першою і другою цієї статті, лише за наявності скарги потерпілого чи заяви його законного представника чи вимоги прокурора.

4) Стаття 146 . Незаконне позбавлення волі.

1. Протиправне позбавлення людини волі, при відсутності ознак викрадення людини як заручника, карається штрафом або арештом, або позбавленням волі на строк до трьох років.

³¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. 2000-09-26 VIII-1968. URL: <https://tinyurl.com/2zcpv5vo> (дата звернення 20.03.2023)

2. Особа, яка вчинила діяння, передбачене частиною першою цієї статті, шляхом застосування насильства або створення небезпеки для життя чи здоров'я потерпілого або тримання потерпілого понад 48 годин, карається арештом або позбавленням волі на строк до чотирьох років.

5) Стаття 163. Зловживання правами чи обов'язками одного з батьків, опікуна чи піклувальника чи інших законних представників дитини.

Особа, яка зловжила правами чи обов'язками батька, матері, опікуна чи піклувальника чи інших законних представників дитини шляхом фізичного чи психічного тиску на дитину, залишення її на тривалий час без нагляду чи іншого жорстокого поводження з дитиною, караються штрафом або обмеженням волі, або арештом, або позбавленням волі на строк до п'яти років.

Із зазначених статей слідує те, що домашнє насильство, в т.ч. насильство над дитиною є обтяжуючими обставинами при вчиненні вбивства, нанесення тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, зґвалтування та ін.³²

ВИСНОВКИ:

1. Законодавство Литовської Республіки щодо протидії домашньому насильству зараз перебуває в процесі корінної трансформації. З 01.07.2023 в республіці набула чинності нова редакція закону «Про захист від домашнього насильства», яким передбачені повноваження поліції щодо винесення кривднику припису щодо його виселення з місця проживання, не наближатися до потерпілої особи та не спілкуватися з нею. Такий документ видається на 72 години та може бути продовжений судом до 15 днів. Також в закон включено обов'язкове включення тем про рівність жінок і чоловіків, нестереотипні ролі жінок і чоловіків, ненасильницькі методи вирішення конфліктів, право на особисту недоторканість у дошкільні, дошкільні та загальноосвітні програми.

2. В Литовській Республіці діє розгалужена мережа спеціалізованих центрів допомоги жертвам домашнього насильства. Центри надають безкоштовну конфіденційну допомогу особам, які постраждали від домашнього насильства: інформаційну, правову,

³² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. 2000-09-26 VIII-1968. URL: <https://tinyurl.com/2zcpv5vo> (дата звернення 20.03.2023)

соціальну. Також співробітники центру можуть допомогти особі скласти план особистої безпеки.

3. В муніципалітетах країни діють т.з. кризові центри, які можуть надати постраждалим особам екстрене житло для тимчасового розміщення (до трьох діб), а також необхідну соціальну, психологічну та юридичну допомогу. Також цими центрами надаються послуги з проживання жінкам з дітьми до шести місяців. Усі послуги кризових центрів є безкоштовними.

Також з метою забезпечення виконання захисного припису та безпеки потерпілого, вона може отримати від органів поліції спеціальний пристрій повідомлення про небезпеку.

4. Деліктне законодавство Литви щодо вчинення домашнього насильства не досить чітко регулює питання адміністративної та кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства. Кримінальним законодавством воно взагалі не визнається як злочин, а щодо адміністративної відповідальності, то слід зазначити, що Урядом підготовлений новий проєкт статті Кодексу Литовської Республіки про адміністративні правопорушення, яка встановлює відповідальність за його вчинення.

IV. КИРГИЗЬКА РЕСПУБЛІКА

Згідно з внутрішньовідомчою аналітичною звітністю міністерства внутрішніх справ Киргизької Республіки в електронному журналі обліку інформації (ЕЖОІ) органів внутрішніх справ за 2021-2022 роки було зареєстровано 20081 випадків сімейного насильства (термін аналогічний національному поняттю домашнє насильство). Таким чином, виходячи із кількості населення країни (5 500 000 осіб), можна констатувати, що в Киргизії щорічно вчиняється 550 випадків сімейного насильства на 10 тис. населення.

I. Основні положення законодавства Киргизької Республіки про протидію сімейному насильству

З метою врегулювання суспільних відносин у сфері протидії сімейному насильству 24 квітня 2017 року в Киргизії був ухвалений Закон «Про охорону та захист від сімейного насильства».

Сімейним насильством визнаються навмисні дії фізичного, психологічного, економічного характеру або загроза їх вчинення, а також зневажливе ставлення, вчинені одним членом сім'ї/прирівняною до нього особою щодо іншого члена сім'ї/прирівняної до неї особи.

Крім того вказаним нормативним актом визначаються наступні базові поняття:

1) безпечне місце – територія або приміщення, в яких на думку особи, яка постраждала від сімейного насильства, або її законного представника, відсутня небезпека для її життя або здоров'я;

2) консультативно-профілактичний центр (кризовий центр) – організація з надання соціально-психологічної, а також правової і медичної допомоги особам, які постраждали від сімейного насильства. При консультативно-профілактичному центрі може створюватись притулок;

3) тимчасовий охоронний ордер – документ, що надає державний захист потерпілому від сімейного насильства та тягне за собою застосування визначених цим Законом заходів впливу до особи, яка вчинила сімейне насильство;

4) потерпілий від сімейного насильства – член сім'ї або особа, прирівняна до члена сім'ї, щодо яких скоєно сімейне насильство, а також неповнолітня особа, яка стала свідком сімейного насильства;

5) психологічне насильство – загроза вчинення фізичного, сексуального, економічного насильства, а також умисне приниження честі та гідності особи, примус до вчинення правопорушень або діянь, що становлять небезпеку для життя або ведуть до порушення психічного, фізичного здоров'я, а також обмеження повнолітніх осіб у праві на спілкування;

6) притулок (центр тимчасового перебування для осіб, які постраждали від сімейного насильства) – організація, яка надає тимчасове проживання особам, які постраждали від сімейного насильства. Притулки організовуються для жінок та чоловіків окремо;

7) фізичне насильство – прямий чи опосередкований умисний фізичний вплив одного члена сім'ї/прирівняної до нього особи на іншого члена сім'ї/прирівняної до неї особи, позбавлення можливості здійснення нею життєво важливих функцій, позбавлення або обмеження свободи пересування, житла, їжі, одягу, примус до важкої фізичної праці, а також ухилення від обов'язків догляду;

8) економічне насильство – умисне невиконання одним членом сім'ї/прирівняним до нього членом сім'ї обов'язків іншого члена сім'ї/прирівняної до неї особи, а також умисне позбавлення або обмеження права отримання або розпорядження майном або доходами, що призначаються в силу закону особі, та/або використання коштів та майна довіреною особою на шкоду довірителю.³³

До заходів профілактики (попередження) сімейного насильства відносяться:

1) розробка та впровадження програм з профілактики сімейного насильства, у тому числі спеціальних програм для осіб, які постраждали від сімейного насильства та для осіб, які вчинили сімейне насильство;

³³ Про охорону та захист від сімейного насильства: Закон Киргизької республіки від 27 квітня 2017 року № 63 (Үй-бүлөлүк зомбулуктан сактоо жана коргоо жөнүндө). URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111570> (дата звернення 14.03.2023)

2) профілактичні бесіди, консультації, у тому числі за допомогою телефонів довіри з метою запобігання та недопущення повторення випадків сімейного насильства, а також забезпечення безпеки потерпілого;

3) реєстрація та облік осіб, які вчинили сімейне насильство;

4) контроль за виконанням умов тимчасового охоронного ордеру;

5) інформування осіб, які вчинили сімейне насильство, про неприпустимість та протиправність сімейного насильства, а також про заходи протидії сімейному насильству;

6) інформаційні та просвітницькі кампанії, заходи у сфері охорони та захисту від сімейного насильства, що спрямовані на захист прав і свобод громадян, пропаганду ненасильницької та безконфліктної поведінки, недопущення дискримінації будь-якої особи.

II. Порядок надання допомоги особам, які постраждали від сімейного насильства в Киргизькій Республіці

Допомога постраждалим від сімейного насильства в Киргизії надається територіальними підрозділами органів внутрішніх справ, органами захисту дітей, соціального захисту, охорони здоров'я, органами освіти, юстиції, територіальними установами адвокатури, органами місцевого самоврядування, комерційними та некомерційними організаціями (кризовими центрами).

Суб'єкти охорони та захисту від сімейного насильства розміщують на офіційних сайтах та/або інформаційних стендах, на територіях міст та селищ інформацію про допомогу, що надається постраждалим від сімейного насильства: 1) найменування органу, організації, що надають допомогу на відповідній території; 2) адреси, контактні дані (телефонні номери, офіційні електронні адреси); 3) графік роботи; 4) список видів допомоги.³⁴

Громадяни Киргизької Республіки, іноземні громадяни, особи без громадянства, у тому числі біженці, які постраждали від сімейного насильства, можуть звернутися за допомогою за місцем проживання.

Потерпілий надає до суб'єкта охорони та захисту від сімейного насильства такі документи (за їх наявності):

- документ, що засвідчує особу;

³⁴ Про порядок здійснення охорони та захисту від сімейного насильства: Постанова Уряду Киргизької Республіки від 1 серпня 2019 року № 390 (Үй-бүлөлүк зомбулуктан сактоо жана коргоо тартиби жөнүндө). URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/14713/10?cl=ky-kk&mode=tekst> (дата звернення 11.03.2023)

- тимчасовий охоронний ордер або рішення суду, видане за фактом сімейного насильства;
- заповнену медичну форму документування випадку насильства (форма № 003-3/у).

За загальним правилом допомога постраждалим від сімейного насильства надається на підставі:

- повідомлення будь-якої особи, про факт сімейного насильства;
- звернення суб'єктів, які здійснюють охорону та захист від сімейного насильства;
- інформації, що надійшла від Єдиної державної диспетчерської служби «Система-112» Міністерства надзвичайних ситуацій Киргизької Республіки;
- інформації, отриманої із засобів масової інформації.

Територіальними підрозділами органів внутрішніх справ, соціального захисту, захисту дітей, організаціями охорони здоров'я допомога надається також на підставі звернення потерпілого за телефоном, у тому числі анонімно.

Якщо постраждалий повідомляє телефоном про те, що зазнає насильства, то відповідальний спеціаліст територіального підрозділу:

- мотивує особу до особистого звернення за допомогою;
- надає інформацію щодо інших суб'єктів, які надають допомогу постраждалим від сімейного насильства.

Якщо постраждалий потребує отримання інших видів допомоги, то він перенаправляється спеціалістом до суб'єкта в компетенцію якого входить надання допомоги, необхідної постраждалому.

Перенаправлення потерпілого здійснюється за допомогою надання заявнику бланку про перенаправлення, який заповнюється у двох примірниках, один із яких надається потерпілому, а другий - підлягає зберіганню у суб'єкта, який здійснив перенаправлення.

Бланк про перенаправлення підлягає реєстрації, як вхідна документація відповідно до вимог Типової інструкції з діловодства в Киргизькій Республіці.³⁵

³⁵ Про порядок здійснення охорони та захисту від сімейного насильства: Постанова Уряду Киргизької Республіки від 1 серпня 2019 року № 390 (Үй-бүлөлүк зомбулуктан сактоо жана коргоо тартиби жөнүндө). URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/14713/10?cl=ky-kq&mode=tekst> (дата звернення 11.03.2023)

У разі виявлення/звернення потерпілого від сімейного насильства:

1) територіальні підрозділи органів соціального захисту:

- проводять первинне опитування потерпілого;
- сприяють у вирішенні його первинних проблем в момент звернення (необхідність у медичній допомозі, розміщення у безпечному місці, надання першої психологічної, соціальної, правової допомоги);
- надають постраждалим відповідну соціальну підтримку: тимчасовий притулок, оформлення документів, необхідних для вирішення першочергових побутових, медичних та соціальних питань.

2) органи внутрішніх справ:

- вживають заходів щодо припинення сімейного насильства;
- видають охоронний ордер, роз'яснюють порядок його видачі та продовження терміну дії, порядок притягнення особи, яка вчинила сімейне насильство, до відповідальності;
- контролюють виконання умов охоронного ордера, а також сприяють виконанню рішення суду за фактом сімейного насильства;
- за умовами охоронного ордеру зобов'язують осіб, які вчинили сімейне насильство пройти відповідну корекційну програму;
- інформують (у триденний термін з моменту продовження охоронного ордера) територіальні підрозділи органів соціального захисту, за згодою особи, яка постраждала від сімейного насильства;
- направляють особу, яка постраждала від сімейного насильства, за її згодою, на медичний огляд та судово-медичну експертизу (неповнолітні, які постраждали від своїх батьків або інших законних представників, направляються на медичний огляд без їхньої згоди);
- негайно інформують підрозділ уповноваженого державного органу захисту дітей, у разі вчинення сімейного насильства щодо неповнолітнього;
- здійснюють негайне поміщення потерпілого від сімейного насильства у безпечне місце або притулок, якщо його життю та здоров'ю загрожує небезпека;
- у разі потреби, організовують транспортування особи, яка постраждала від сімейного насильства, до медичного закладу;
- надають особі, яка постраждала від сімейного насильства, відомості про послуги соціальних служб;

- направляють, за згодою особи, яка постраждала від сімейного насильства, інформацію про скоєне насильство за місцем роботи особи, яка вчинила ці протиправні дії.

3) органи захисту дітей:

- приймають та реєструють заяви про неповнолітніх, які постраждали від сімейного насильства;
- виїжджають за місцем проживання (знаходження) дитини, що постраждала від сімейного насильства, вживають заходів для подальшої організації її соціального супроводу;
- ведуть особливий контроль (незалежно від матеріального становища сім'ї) за дітьми із сімей трудових мігрантів;
- вживають відповідних заходів щодо підтримки дітей, які проживають із родичами та іншими особами без оформлення офіційної опіки/піклування.

4) організації охорони здоров'я:

- під час звернення постраждалих здійснюють документування фактів сімейного насильства відповідно до відомчих документів системи охорони здоров'я;
- надають медико-санітарну допомогу, здійснюють медичну реабілітацію потерпілих;
- видають потерпілій особі витяг з амбулаторної медичної картки або картки стаціонарного хворого в установленому порядку.³⁶

5) освітні установи:

- негайно інформують органи внутрішніх справ та уповноважені органи захисту дітей про виявлені факти сімейного насильства щодо учнів;
- надають потерпілому допомогу із залученням соціальних педагогів, проводять роботу з постраждалим учнем та із членами сім'ї, що проживають з ним;
- здійснюють постійне спостереження за психічним та фізичним станом учнів;
- кожную чверть проводять профілактичну роботу серед учнів та батьків про неприпустимість сімейного насильства;

³⁶ Про порядок здійснення охорони та захисту від сімейного насильства: Постанова Уряду Киргизької Республіки від 1 серпня 2019 року № 390 (Үй-бүлөлүк зомбулуктан сактоо жана коргоо тартиби жөнүндө). URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/14713/10?cl=ky-k&mode=tekst> (дата звернення 11.03.2023)

- реалізують освітні та виховні програми для учнів із запобігання та припинення сімейного насильства;
- ведуть облік учнів, які зазнали сімейного насильства, проводять аналіз їх потреб у соціальній допомозі.

6) територіальні органи юстиції:

- забезпечують відкриття кабінетів щодо надання консультаційної правової допомоги;
- забезпечують надання відповідним особам кваліфікованої юридичної допомоги відповідно до Закону Киргизької Республіки «Про державну юридичну допомогу»;
- поширюють інформацію про прийняті нормативні правові акти та іншу інформацію з питань протидії сімейному насильству.

7) територіальні установи адвокатури:

- надають консультації з правових питань відповідно до законів Киргизької Республіки «Про Адвокатуру Киргизької Республіки та адвокатську діяльність», «Про охорону та захист від сімейного насильства»;
- надають допомогу у складанні заяв, скарг, клопотань та інших документів у правоохоронні, судові та інші державні органи;
- представляють інтереси постраждалих у судових, правоохоронних та інших державних органах.

Комерційні та некомерційні організації, громадяни мають право надавати соціальну, правову, юридичну, психологічну та іншу підтримку і допомогу у сфері протидії сімейному насильству сімейного насильства відповідно до законодавства Киргизької Республіки.³⁷

III. Тимчасовий охоронний ордер для осіб, що вчинили сімейне насильство

Підставою видачі тимчасового охоронного ордера є повідомлення будь-якої особи про факт вчинення сімейного насильства. Факт сімейного насильства встановлюється органом внутрішніх справ

³⁷ Про порядок здійснення охорони та захисту від сімейного насильства: Постанова Уряду Киргизької Республіки від 1 серпня 2019 року № 390 (Үй-бүлөлүк зомбулуктан сактоо жана коргоо тартиби жөнүндө). URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/14713/10?cl=ky-kk&mode=tekst> (дата звернення 11.03.2023)

шляхом перевірки відомостей, які містяться у повідомленні про сімейне насильство.

Тимчасовий охоронний ордер видається особі, яка постраждала від сімейного насильства, та особі, яка вчинила сімейне насильство і досягла вісімнадцяти років.

Тимчасовий охоронний ордер видається строком на 3 дні за місцем проживання особи, яка вчинила сімейне насильство, протягом двадцяти чотирьох годин з моменту встановлення факту його вчинення. За заявою особи, яка постраждала від сімейного насильства, орган внутрішніх справ продовжує тимчасовий охоронний ордер на 30 днів.³⁸

Співробітник органу внутрішніх справ зобов'язаний ознайомити під підпис особу, яка вчинила сімейне насильство, з умовами тимчасового охоронного ордеру та наслідками його невиконання.

Особа, яка вчинила сімейне насильство та отримала тимчасовий охоронний ордер, зобов'язана виконати всі умови, зазначені у ньому. Невиконання ним вказаних умов тягне за собою кримінальну відповідальність і не припиняє дії ордеру.

Інформація про видачу та/або продовження тимчасового охоронного ордеру надсилається територіальному органу соціального захисту та органу місцевого самоврядування, а також за місцем роботи особи, яка вчинила сімейне насильство, за згодою особи, яка постраждала від сімейного насильства.

Тимчасовий охоронний ордер щодо осіб, які постраждали від сімейного насильства і не досягли чотирнадцяти років або осіб, визнаних судом недієздатними, видається їх законному представнику або територіальному підрозділу уповноваженого державного органу захисту дітей, або співробітнику органу внутрішніх справ у справах неповнолітніх.

Від імені осіб, які не досягли чотирнадцяти років, а також осіб, визнаних судом недієздатними, із заявою про продовження тимчасового охоронного ордеру можуть звернутися їх законний представник або територіальний підрозділ уповноваженого державного органу захисту дітей, або співробітник органу внутрішніх справ у справах неповнолітніх.

³⁸ Про затвердження форми охоронного ордеру: Постанова Уряду Киргизької Республіки від 3 жовтня 2017 року № 642 (Коргоо ордеринин формасын бекитүү жөнүндө). URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/10022/10?cl=ky-kg&mode=tekst> (дата звернення 14.03.2023)

Тимчасовий охоронний ордер передбачає:

- 1) заборону вчиняти сімейне насильство;
- 2) заборону на прямі та непрямі контакти з особою, яка постраждала від сімейного насильства.³⁹

У разі продовження тимчасового охоронного ордера крім перелічених умов, до нього обов'язково включається умова про проходження особою, яка вчинила сімейне насильство, корекційної програми щодо зміни насильницької поведінки відповідно до типової корекційної програми, що затверджується Урядом Киргизії.⁴⁰

IV. Судовий захист прав та законних інтересів особи, що постраждала від сімейного насильства

Особа, яка постраждала від сімейного насильства, або його представник, прокурор та територіальні підрозділи уповноваженого державного органу із захисту дітей та осіб, визнаних судом недієздатними мають право на звернення до суду за захистом прав та законних інтересів особи, що постраждала від сімейного насильства

Позовна заява може бути подана протягом шести місяців з моменту видачі тимчасового охоронного ордера або з моменту набрання законної сили судовим актом за фактом сімейного насильства щодо особи, яка його вчинила.

Позовна заява у справах, пов'язаних із сімейним насильством, розглядається судом протягом десяти днів з дня надходження заяви до суду, за винятком часу, передбаченого цивільним процесуальним законодавством для прийняття позовної заяви та підготовки справи до судового розгляду.

У позові до суду можуть бути передбачені одна чи кілька наступних вимог до особи, яка вчинила сімейне насильство:

³⁹ Про затвердження форми охоронного ордера: Постанова Уряду Киргизької Республіки від 3 жовтня 2017 року № 642 (Коргоо ордеринин формасын бекитүү жөнүндө). URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/10022/10?cl=ky-kk&mode=tekst> (дата звернення 14.03.2023)

⁴⁰ Про охорону та захист від сімейного насильства: Закон Киргизької республіки від 27 квітня 2017 року № 63 (Үй-бүлөлүк зомбулуктан сактоо жана коргоо жөнүндө). URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111570> (дата звернення 14.03.2023)

- 1) тимчасове виселення із місця спільного проживання;
- 2) обмеження батьківських прав щодо контактів з неповнолітніми дітьми;
- 3) визнання особи, яка вчинила сімейне насильство, обмежено дієздатною та ін.

Обмеження прав за вимогами, зазначеними у пунктах 1 та 2 встановлюється судом терміном від одного до шести місяців.⁴¹

V. Адміністративна відповідальність за вчинення сімейного насильства

28 жовтня 2021 року в Киргизькій Республіці був ухвалений новий Кодекс про правопорушення⁴² у якому передбачена окрема глава 12, що встановлює адміністративну відповідальність за правопорушення проти інтересів дітей та укладу сімейних відносин:

1) Стаття 70. Сімейне насильство

Сімейне насильство (насильство в сім'ї) – умисне застосування фізичного, психологічного, економічного насильства або загроза фізичного насильства, а також зневажливе ставлення, вчинені одним членом сім'ї/прирівняною до нього особою щодо іншого члена сім'ї/прирівняної до нього особи, – тягне громадські роботи терміном 40 годин або застосування арешту від трьох до семи діб.

2) Стаття 71. Невиконання умов тимчасового охоронного ордеру

Невиконання умов тимчасового охоронного ордеру, виданого потерпілому від сімейного насильства, за відсутності у діях особи ознак злочину – тягне громадські роботи терміном 40 годин або застосування арешту від трьох до семи діб.

3) Стаття 72. Ухилення особи, яка вчинила сімейне насильство від проходження корекційної програми

⁴¹ Про охорону та захист від сімейного насильства: Закон Киргизької республіки від 27 квітня 2017 року № 63 (Үй-бүлөлүк зомбулуктан сактоо жана коргоо жөнүндө). URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111570> (дата звернення 14.03.2023)

⁴² Кодекс Киргизької Республіки про правопорушення від 28.10.2021 (Кыргыз республикасынын укук бузуулар жөнүндө кодекси). URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/112306/50?cl=ky-k&mode=tekst> (дата звернення 17.03.2023)

Ухилення особи, яка вчинила сімейне насильство, від проходження корекційної програми, – тягне попередження або громадські роботи терміном 40 годин.

Громадські роботи полягають у виконанні правопорушником у вільний від основної роботи або навчання час безоплатної праці на користь суспільства та держави. Вони призначаються судом на термін від 8 до 40 годин, а неповнолітнім від шістнадцяти до вісімнадцяти років – від 4 до 20 годин.

Забороняється залучення до громадських робіт у нічний час. При залученні правопорушника до громадських робіт не повинні використовуватися токсичні, радіоактивні та інші речовини, що завдають шкоди здоров'ю та життю правопорушника.

Громадські роботи не можуть застосовуватися до жінок віком понад п'ятдесят п'ять років та чоловіків понад шістдесят років, вагітних жінок, жінок, які мають дітей віком до трьох років, осіб з обмеженими можливостями, які мають інвалідність першої та другої груп.

Арешт полягає у утриманні правопорушника в умовах ізоляції від суспільства в місцях, що визначаються органами внутрішніх справ, та застосовується на строк до семи діб. Арешт не може застосовуватися до дітей, до жінок віком понад п'ятдесят п'ять років і чоловіків понад шістдесят років, до вагітних жінок, жінок, які мають дітей віком до трьох років, та осіб, які самостійно виховують дитину віком до шістнадцяти років, а також до осіб з обмеженими можливостями, які мають інвалідність першої та другої груп.⁴³

В частині здійснення адміністративного затримання кривдника слід відмітити, що відповідно до статті 525 Кодексу про правопорушення воно провадиться органами внутрішніх справ. Про затримання правопорушника уповноваженою посадовою особою складається протокол, у якому зазначаються дата та час, відомості про правопорушника, підстави затримання, інформація про тимчасове вилучення майна, про свідків. Відомості про затримання кривдника вносяться до автоматизованої інформаційної системи (AIC) Єдиного реєстру правопорушень.

⁴³ Кодекс Киргизької Республіки про правопорушення від 28.10.2021 (Кыргыз республикасынын укук бузуулар жөнүндө кодекси). URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/112306/50?cl=ky-k&mode=tekst> (дата звернення 17.03.2023)

За загальним правилом (стаття 526 Кодексу про правопорушення) строк затримання особи, яка вчинила сімейне насильство, не повинен перевищувати трьох годин.

В той же час у виняткових випадках, до розгляду матеріалу суддею або комендантом в умовах військового чи надзвичайного стану, у разі необхідності з'ясування додаткових обставин щодо правопорушення або необхідності встановлення особи затриманого, строк затримання може бути продовжений начальником органу внутрішніх справ або його заступником до 48 годин з повідомленням про це письмово прокурора протягом 24 годин з моменту затримання, при цьому затримана особа протягом 24 годин з моменту затримання має бути доставлена до суду для вирішення питання законності її затримання.

Справи про сімейне насильство (статті 70-72) розглядаються судом за місцем вчинення правопорушення в день отримання протоколу про правопорушення та інших матеріалів справи, але не пізніше 48 годин з моменту затримання кривдника.⁴⁴

V. Кримінальна відповідальність за вчинення сімейного насильства

Якщо особа вчинила сімейне насильство, що супроводжувалось тяжкими наслідками, то вона несе відповідальність за статтею 177 Кримінального кодексу: «Будь-які навмисні дії одного члена сім'ї щодо іншого члена сім'ї або прирівняної до нього особи, які порушують конституційні та інші права і свободи потерпілого, а також завдають йому фізичних чи психічних страждань, або завдають шкоди фізичному або психічному здоров'ю, – караються виправними роботами терміном від двох місяців до одного року або громадськими роботами від сорока до ста годин, або позбавленням волі на строк до п'яти років».⁴⁵

Досудове розслідування за статтею 177 Кримінального кодексу здійснюється слідчими органів внутрішніх справ (стаття 159 Кримінально-процесуального кодексу).

⁴⁴ Кодекс Киргизької Республіки про правопорушення від 28.10.2021 (Кыргыз республикасынын укук бузуулар жөнүндө кодекси). URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/112306/50?cl=ky-kk&mode=tekst> (дата звернення 17.03.2023)

⁴⁵ Кримінальний кодекс Киргизької Республіки від 28.10.2021 (Кыргыз республикасынын кылмыш-жаза кодекси). URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/112309/40?cl=ky-kk&mode=tekst> (дата звернення 17.03.2023)

Стаття 12 Кримінально-процесуального кодексу Киргизії вказує, що ніхто не може бути взятий під варту інакше як на підставі і в порядку, передбачених цим Кодексом. До судового рішення особа може бути піддано затриманню **на термін не більше 48 годин, а неповнолітня особа - не більше 24 годин.**

Суд, прокурор, слідчий і орган дізнання зобов'язані негайно звільнити будь-яку незаконно затриману або позбавлену волі особу, що утримується під вартою понад строк, передбачений цією статтею.⁴⁶

Згідно із положеннями статті 97 Кримінально-процесуального кодексу постанова про затримання оголошується підозрюваному та підписується слідчим та затриманим із зазначенням точного часу фактичного затримання підозрюваного, а також адвокатом.

Копія постанови негайно вручається затриманому та протягом 12 годин надсилається прокурору.

До закінчення 48 годин, а щодо підозрюваної дитини – до закінчення 24 годин з моменту фактичного затримання підозрюваний повинен бути доставлений до суду для вирішення питання законності та обґрунтованості його затримання в порядку, передбаченому статтею 265 цього Кодексу.

При затриманні особи, оголошеної у розшук, перевірка законності та обґрунтованості затримання не потрібна. У цьому випадку до закінчення 48 годин, а стосовно дитини – до закінчення 24 годин з моменту затримання, особа повинна бути доставлена до суду для розгляду питання про встановлення терміну застосування запобіжного заходу або про зміну запобіжного заходу.⁴⁷

Наприкінці слід додати, що окрім законодавчих актів, діяльність ОВС у сфері профілактики та реагування на сімейне насильство та інші види гендерно обумовленого насильства регулюється такими відомчими документами:

⁴⁶ Кримінальний кодекс Киргизької Республіки від 28.10.2021 (Кыргыз республикасынын кылмыш-жаза кодекси). URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/112309/40?cl=ky-kk&mode=tekst> (дата звернення 17.03.2023)

⁴⁷ Кримінальний кодекс Киргизької Республіки від 28.10.2021 (Кыргыз республикасынын кылмыш-жаза кодекси). URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/112309/40?cl=ky-kk&mode=tekst> (дата звернення 17.03.2023)

1) Інструкцією про діяльність органів внутрішніх справ Киргизької Республіки з охорони та захисту від сімейного насильства (наказ МВС КР № 970 від 14 листопада 2017 року).

2) Інструкцією про порядок взаємодії органів соціального захисту з органами внутрішніх справ щодо захисту дітей від сімейного насильства (спільний наказ МТСЗ КР № 133 від 25 жовтня 2019 року та МВС КР № 917 від 25 жовтня 2019 року).

3) Інструкцією про порядок надходження з органів внутрішніх справ інформації про результати роботи органів внутрішніх справ щодо зареєстрованих випадків сімейного насильства (наказ МВС КР від 13 листопада 2017 року №963).

4) Інструкцією про порядок формування відомчих статистичних звітів про видані охоронні ордери, щодо осіб, які вчинили насильство в сім'ї та постраждали від сімейного насильства та затвердженими формами відомчої звітності про видані охоронні ордери щодо осіб, які вчинили насильство в сім'ї, постраждали від сімейного насильства (наказ МВС КР від 13 листопада 2017 року №963).

ВИСНОВКИ:

1. Законодавство Киргизької Республіки щодо запобігання та протидії домашньому насильству побудовано подібно до національного законодавства України. В Киргизії діє інституційний закон про запобігання домашньому насильству, постанови Уряду та накази МВС, які більш детально регламентують порядок реалізації норм базового закону.

2. Суб'єктами запобігання та протидії домашньому насильству визначена доволі значна сукупність органів державної влади, а також представників громадянського суспільства.

3. Процедура видачі органами внутрішніх справ Киргизії тимчасового охоронного ордеру та його продовження подібна до процедури, передбаченої в чинному законодавстві України.

4. Відповідальність за вчинення домашнього насильства в Киргизькій Республіці передбачена як в адміністративному, так і в кримінальному законодавстві. Критерієм розмежування цих діянь є тяжкість наслідків, що настали для потерпілого внаслідок вчинення домашнього насильства.

5. Цікавим моментом є те, що у разі продовження терміну дії охоронного ордеру на 30 днів, до нього включається умова проходження особою, яка вчинила сімейне насильство, корекційної програми щодо

зміни насильницької поведінки. Невиконання відповідного рішення тягне за собою адміністративну відповідальність.

6. Слід зазначити, що перенаправлення особи до іншого суб'єкта запобігання домашньому насильству оформлюється в офіційному порядку. Крім того такий суб'єкт, до якого був перенаправлений потерпілий, зобов'язаний повідомити особу, що перенаправила, чи була надана допомога цій особі протягом десяти днів з моменту перенаправлення.

V. РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА

I. Поняття домашнього насильства за законодавством Республіки Польща. Повноваження державних органів щодо протидії домашньому насильству

Домашнє насильство – одноразова або систематична умисна дія чи бездіяльність, що порушує права та свободи членів сім'ї, зокрема право на життя та здоров'я, посягає на їхню гідність та недоторканність, статеву свобод, і пов'язана із заподіянням шкоди їх фізичному чи психічному здоров'ю, а також заподіянням страждань і моральної шкоди.⁴⁸

До повноважень органів державної влади Республіки Польща в сфері протидії домашньому насильству належать наступні:

1) Міністерство соціального забезпечення, визначає своїми нормативними актами:

- стандарти основних послуг, що надаються спеціалізованими центрами підтримки постраждалих від домашнього насильства;
- кваліфікаційні вимоги до осіб, які працюють у спеціалізованих центрах підтримки постраждалих від домашнього насильства;
- рекомендації щодо проведення корекційно-виховної роботи із особами, що вчинили домашнє насильство;
- кваліфікаційні вимоги до осіб, які проводять корекційно-виховну роботу.

2) До завдань органів самоврядування повіту належать:

- розробка та реалізація повітової програми протидії домашньому насильству та захисту жертв домашнього насильства;

⁴⁸ Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Wersja od: 9 lipca 2021 r. do: 14 sierpnia 2023 r.
URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie-17219697> (дата звернення 18.03.2023)

- розробка та реалізація програм профілактики, спрямованих на надання фахової допомоги, особливо у сфері популяризації та впровадження належних методів виховання дітей у сім'ях із загрозою вчинення домашнього насильства;
- надання постраждалим від домашнього насильства притулку у центрах кризового втручання та центрах підтримки;
- створення та функціонування спеціалізованих центрів підтримки осіб постраждалих від домашнього насильства;
- розробка та впровадження корекційно-просвітницьких програм для осіб, які вчинили домашнє насильство.

3) До завдань територіальних громад Польщі входить створення локальних систем протидії домашньому насильству, зокрема:

- розроблення та реалізація муніципальних програм протидії домашньому насильству та захисту жертв домашнього насильства;
- проведення консультацій у сфері протидії домашньому насильству, зокрема через просвітницьку діяльність, спрямовану на формування компетенцій піклування та виховання у батьків в сім'ях із загрозою вчинення домашнього насильства;
- забезпечення постраждалих від домашнього насильства місцями в центрах підтримки;
- створення міждисциплінарних груп із профілактики та протидії домашньому насильству.

Міждисциплінарна група створюється головою територіальної громади або мером міста, а до її складу входять представники органів соціального забезпечення, громадського комітету із протидії алкоголізму, поліції, органів освіти, органів пробації, органів охорони здоров'я, представники профільних громадських організацій.

З метою створення умов для ефективної протидії домашньому насильству Уряд Польщі затверджує Національну програму протидії домашньому насильству, якою визначає основні заходи у сферах:

- забезпечення захисту та надання допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства;
- корекційно-виховного впливу на осіб, які вчиняють домашнє насильство;
- підвищення обізнаності суспільства про причини та наслідки домашнього насильства та популяризації ненасильницьких методів виховання;

– поширення інформації про форми та методи надання допомоги як особам, які постраждали від насильства, так і тим, хто вчиняє домашнє насильство.⁴⁹

II. Основні положення про заходи, які вживаються державою у сфері протидії домашньому насильству

Особі, яка постраждала від домашнього насильства, надається безоплатна допомога, зокрема у вигляді:

- медичних, психологічних, юридичних, соціальних та сімейних консультацій;
- припинення вчинення насильницьких дій;
- захисту від подальшого заподіяння шкоди шляхом заборони користування спільним житлом з іншими членами сім'ї та заборони контактувати з ними, а також наближатися до жертви;
- надання особі, яка постраждала від домашнього насильства, притулку в спеціалізованому центрі підтримки постраждалих від домашнього насильства;
- медичного огляду з метою встановлення причин і виду тілесних ушкоджень, пов'язаних із застосуванням домашнього насильства;
- надання особі, яка постраждала від домашнього насильства, яка не має права власності на спільне з винним житло, державної допомоги в отриманні квартири.

Втручання з боку держави у життя осіб, які постраждали від домашнього насильства, здійснюється за процедурою «Блакитних карток» і не потребує згоди потерпілих.

Процедура «Блакитної картки» містить заходи, які вживають представники підрозділів соціального забезпечення, громадських комітетів із протидії алкоголізму, поліції, органів освіти та охорони здоров'я, у зв'язку з обґрунтованою підозрою особи у вчиненні домашнього насильства. Вона розпочинається шляхом заповнення форми у разі появи підозри щодо особи у вчиненні домашнього насильства або за заявою члена сім'ї чи особи, яка стала свідком домашнього насильства.

⁴⁹ Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Wersja od: 9 lipca 2021 r. do: 14 sierpnia 2023 r.
URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie-17219697> (дата звернення 18.03.2023)

Якщо член сім'ї, який проживає разом із жертвою, своєю поведінкою робить спільне проживання надто обтяжливим, особа, яка постраждала від насильства, може вимагати, щоб суд зобов'язав його покинути житло або заборонив йому наблизитися до цього житла та самої жертви.

У разі прямої загрози життю чи здоров'ю дитини внаслідок домашнього насильства, соціальний працівник має право забрати дитину із сім'ї та поселити її до іншої близької особи, у прийомну сім'ю або до установи опіки та піклування.

Відповідне рішення соціальний працівник приймає спільно з поліцейським, а також з лікарем, або фельдшером, або медичною сестрою відповідно до положень статей 598-10, 598-11, 598-12 Цивільно-процесуального кодексу. Про необхідність вилучення дитини із сім'ї та передачу її до близької особи, у прийомну сім'ю чи у заклад піклування, соціальний працівник зобов'язаний не пізніше як за 24 години повідомити суд та орган з питань опіки та піклування.⁵⁰

III. Повноваження поліції Польщі у сфері протидії домашньому насильству

Працівник поліції має право затримати особу, яка вчиняє домашнє насильство та створює загрозу для життя або здоров'я оточуючих осіб.

Для визначення правомірності затримання поліцейський оцінює ризики прямої загрози життю чи здоров'ю людини окремо для дорослої особи та дитини, враховуючи, зокрема:

- акт фізичного насильства;
- вік особи, яка постраждала від домашнього насильства;
- факт домашнього насильства над вагітною жінкою;
- інвалідність особи, яка постраждала від домашнього насильства;
- залежність особи, яка постраждала від домашнього насильства, від особи, яка вчиняє насильство;
- психічні розлади особи, що вчиняє домашнє насильство;
- стан кривдника, пов'язаний із зловживанням алкоголю або залежністю від наркотичних чи психотропних речовин;
- наявність реальних погроз застосування фізичного насильства;

⁵⁰ Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Wersja od: 9 lipca 2021 r. do: 14 sierpnia 2023 r.
URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie-17219697> (дата звернення 18.03.2023)

- доступ особи, що вчинила домашнє насильство до холодної чи вогнепальної зброї або інших небезпечних предметів чи речовин;
- інформацію про попередні випадки насильницьких дій з боку особи, яка затримується працівником поліції;
- відомості про спроби самогубства у зв'язку із застосуванням домашнього насильства.

Оцінка ризиків зазначається в спеціальній анкеті, що додається до протоколу затримання.⁵¹

Працівник поліції має право видати припис про негайне залишення кривдником спільно займаного житла, а також про заборону наближатися до нього та перебувати поблизу неї. Припис або заборона підлягають негайному виконанню.

У вказаних документах поліцейський зазначає територію чи відстань від житла, де забороняється перебувати особі, яка вчинила домашнє насильство.

Особа, яка повідомляє про домашнє насильство, допитується як свідок. Неповнолітній, якому на момент допиту не виповнилося 15 років, може бути допитаний лише тоді, коли його показання можуть мати істотне значення для справи, зокрема коли він є єдиним свідком події, і лише в спеціально облаштованих приміщеннях, відповідно до положень Кримінально-процесуального кодексу Польщі. Допит відбувається за участю прокурора та експерта-психолога.

Припис або заборона включає, наступні елементи:

- дата, час і місце складання;
- правові підстави їх винесення;
- зміст припису чи заборони;
- дані поліцейських, які складають документ;
- відомості про особу, яка вчинила домашнє насильство;
- відомості про особу, яка постраждала від домашнього насильства;
- фактичні підстави видачі припису чи заборони;
- форма та порядок оскарження цих актів.⁵²

⁵¹ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dziennik-ustaw/policja-16793593> (дата звернення 18.03.2023)

⁵² Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dziennik-ustaw/policja-16793593> (дата звернення 18.03.2023)

Припис чи заборона негайно доводяться до особи, яка вчинила домашнє насильство та до особи, яка постраждала від цього насильства. У разі неможливості вручення припису чи заборони особі, яка вчинила таке насильство, вручення вважається дійсним шляхом розміщення повідомлення про їх видачу на дверях спільного місця проживання та внесення в припис чи заборону причини їх невручення.

Якщо особа, що вчинила домашнє насильство, відмовляється прийняти ці документи, вони вважаються врученими. У такому разі на оригіналі розпорядження чи заборони поліцейський робить відмітку про відмову в їх прийнятті.

Поліція негайно передає копію припису або заборони прокурору та повідомляє про це місцеву міжвідомчу групу, а якщо в квартирі проживають неповнолітні – також місцевий суд з питань опіки та піклування.

Процес виселення особи, яка вчиняє домашнє насильство, щодо якої внесено розпорядження або заборону вимагає складання відповідного протоколу.

Протокол має містити наступні відомості:

- дата, час, місце та правові підстави застосування заходу;
- дані поліцейських, які беруть в ньому участь;
- відомості про винесений припис або заборону;
- відомості про інших осіб, які беруть участь у вказаному заході;
- відомості про доведену до кривдника інформацію визначену у ст. 15aг та ст. 15aн Закону Республіки Польща «Про поліцію»;
- зазначення особистих речей, вилучених із спільно займаного житла, опис залишеного майна, яке є власністю особи, що вчинила домашнє насильство.⁵³

Якщо під час дії припису чи заборони у особи, яка вчинила домашнє насильство виникне необхідність, взяти із спільного житла майно, яке їй належить на праві власності, зокрема предмети особистого користування або домашніх тварин, це можна зробити тільки один раз в присутності поліцейського, після попередньої домовленості із особою, яка постраждала від насильства.

⁵³ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzuzdziennik-ustaw/policja-16793593> (дата звернення 18.03.2023)

Форма відповідного протоколу затверджується нормативними актами МВС Республіки Польща.

Особа, що вчинила домашнє насильство, зобов'язана повідомити підрозділу поліції співробітник якого виніс припис чи заборону, адресу місця свого перебування, номер телефону за яким він або вона будуть доступні, а також повідомляти уповноважений підрозділ поліції про будь-яку зміну цих даних.

Поліцейський зобов'язаний повідомити особу, яка постраждала від домашнього насильства про:

- право і порядок подання клопотань про примусове виселення кривдника, заборону наближатися до жертви та місця її проживання;
- обов'язок правоохоронних органів, незалежно від виданого припису чи заборони, порушити кримінальну справу у зв'язку зі вчиненням насильницького злочину;
- можливість отримання підтримки в центрі соціальної допомоги, спеціалізованому центрі підтримки постраждалих від домашнього насильства та інших установах, що надають допомогу жертвам домашнього насильства;
- контактні дані місцевих органів, що надають послуги із здійснення корекційно-виховного або психолого-терапевтичного впливу на осіб, які вчинили домашнє насильство;
- порядок дії загальнонаціональної «Гарячої лінії» для постраждалих від домашнього насильства.

Протягом строку дії припису чи заборони поліція не менше трьох разів перевіряє, чи не порушуються вимоги цих документів. Перша перевірка відбувається наступного дня після їх винесення.

Особа, яка вчинила домашнє насильство, щодо якої було видано припис або заборону, може подати скаргу до районного суду за місцезнаходженням спільного житла. Скарга подається протягом 3 днів з дня вручення припису. Суд розглядає скаргу невідкладно, але не пізніше 3 днів з дня її надходження до суду.

У разі визнання припису чи заборони необґрунтованими, суд повідомляє про це керівництво поліцейського органу, який видав відповідний документ.⁵⁴

⁵⁴ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzuzdziennik-ustaw/policja-16793593> (дата звернення 18.03.2023)

IV. Порядок реалізації процедури «Блакитна картка»

Організація діяльності уповноважених суб'єктів із запобігання та протидії домашньому насильству щодо здійснення процедури «Блакитна картка» врегульована Постановою Ради Міністрів Республіки Польща від 13.09.2011 (з наступними змінами та доповненнями).⁵⁵

Загальна процедура ініціюється шляхом заповнення форми «Блакитна картка – А» представником одного із суб'єктів, перелічених у ст. 9d Закону України «Про протидію домашньому насильству» (представники підрозділів соціального забезпечення, громадських комітетів із протидії алкоголізму, поліції, органів освіти та охорони здоров'я) у присутності особи щодо якої вчинено домашнє насильство.

У разі неможливості заповнення форми «Блакитна картка – А» у зв'язку з відсутністю особи щодо якої вчинено домашнє насильство через стан її здоров'я або через загрозу її життю чи здоров'ю, заповнення «Блакитної картки – А» здійснюється одразу після встановлення безпосереднього контакту з цією особою або після того, як зникла причина, що перешкоджала її заповненню.

У разі неможливості встановлення безпосереднього контакту з особою щодо якої вчинено домашнє насильство форма «Блакитна картка – А» заповнюється без участі цієї особи.

У разі підозри вчинення домашнього насильства щодо дитини усі заходи проводяться в присутності одного з батьків, законного або фактичного опікуна. Дії за участю дитини щодо якої вчинено домашнє насильство слід проводити у присутності психолога.

Після заповнення форми «Блакитна картка – А» особі щодо якої вчинено домашнє насильство видається форма «Блакитна картка – Б». Якщо особа щодо якої вчинено домашнє насильство є дитиною, форма «Блакитна картка – Б» надається одному з батьків, законному чи

⁵⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury «Niebieskie Karty» oraz wzorów formularzy «Niebieska Karta». URL: <https://tinyurl.com/2nvrj6l3> (дата звернення 19.03.2023)

фактичному опікуну або особі, яка повідомила про підозру вчинення домашнього насильства. Форма «Блакитна картка – Б» не видається особі, яка підозрюється у вчиненні домашнього насильства.

Заповнена форма «Блакитна картка – А» передається голові міждисциплінарної групи невідкладно, але не пізніше 7 днів з моменту початку процедури. Копія заповненої форми «Блакитна картка – А» залишається в особи, яка ініціює цю процедуру.

Голова міждисциплінарної групи після отримання форми «Блакитна картка – А» невідкладно, не пізніше 3 днів з дня її отримання, передає її членам міждисциплінарної групи. На зустрічі члени цієї групи в присутності особи, щодо якої вчинено домашнє насильство, аналізують сімейну ситуацію та заповнюють форму «Блакитна картка – С».

Члени міждисциплінарної групи або робочої групи заповнюють форму «Блакитна картка – D» у присутності особи, підозрюваної у вчиненні домашнього насильства.

Якщо у уповноважених суб'єктів є додаткові факти, що особа, вже підозрювана у вчиненні домашнього насильства, повторно вчинила таке насильство, то знову заповнюється форма «Блакитна картка-А» в обсязі, необхідному для документування нової події, та надсилається голові міждисциплінарної групи.

Якщо є дані, що особа, підозрювана в домашньому насильстві, повторно вчинила таке насильство в ході діяльності міждисциплінарної групи, форма «Блакитна картка – С» заповнюється в обсязі, необхідному для документування нової події.⁵⁶

У рамках процедури «Блакитна картка» соціальний працівник:

- діагностує ситуацію та потреби особи, постраждалої від домашнього насильства;
- надає вичерпну інформацію про можливості отримання допомоги, зокрема психологічної, юридичної, форми допомоги дітям, які постраждали від домашнього насильства, інформацію про установи та організації, які надають таку допомогу;
- організовує негайний доступ постраждалих до медичної допомоги;

⁵⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury «Niebieskie Karty» oraz wzorów formularzy «Niebieska Karta». URL: <https://tinyurl.com/2nvrj6l3> (дата звернення 19.03.2023)

- надає постраждалій особі, залежно від потреб, місце у спеціалізованому центрі підтримки постраждалих від домашнього насильства;

- проводить бесіди з особами, підозрюваними у вчиненні домашнього насильства, а також інформує цих осіб про можливості проведення лікування та участі у виправних та освітніх програмах для осіб, які вчинили домашнє насильство.

У рамках процедури «Блакитна картка» поліцейський:

- організовує негайний доступ до медичної допомоги, постраждалим особам;

- у разі потреби вживає необхідних заходів для забезпечення захисту життя, здоров'я та майна, у тому числі шляхом застосування до особи, підозрюваної у вчиненні домашнього насильства, заходів примусового характеру та тримання під вартою;

- проводить, за можливості, бесіду з особою, підозрюваною у вчиненні домашнього насильства, зокрема про притягнення до кримінальної відповідальності за фізичне чи психічне насильство щодо близької особи чи особи, яка перебуває в залежності від неї, закликає особу, підозрювану у вчиненні домашнього насильства, поводитися відповідно до закону та засад соціального співіснування;

- проводить процесуальні дії на місці події, з метою закріплення слідів і доказів злочину;

- вживає заходів, спрямованих на запобігання загрозам, які можуть виникнути в сім'ї, зокрема здійснює регулярні візити для перевірки безпеки особи, яка постраждала від домашнього насильства.⁵⁷

У рамках процедури «Блакитна картка» медичний працівник:

- надає інформацію про можливості отримання допомоги та підтримки, а також про право отримати безкоштовну медичну довідку про визначення причин, виду захворювання чи травми, пов'язані із вчиненням домашнього насильства;

- якщо стан здоров'я особи, постраждалої від домашнього насильства потребує транспортування до медичного закладу, форма «Блакитна картка – А» заповнюється представником медичного закладу, до якого доставлено відповідну особу.

⁵⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury «Niebieskie Karty» oraz wzorów formularzy «Niebieska Karta». URL: <https://tinyurl.com/2nvrj6l3> (дата звернення 19.03.2023)

У рамках процедури «Блакитна картка» представник органів освіти:

- організовує негайний доступ постраждалих до медичної допомоги;
- проводить бесіди з особами, підозрюваними у вчиненні домашнього насильства, а також інформує цих осіб про можливості проведення лікування та участі у виправних та освітніх програмах для осіб, які вчинили домашнє насильство.
- діагностує ситуацію та потреби дитини, постраждалої від домашнього насильства;
- надає вичерпну інформацію батькам, законним чи фактичним опікунам або найближчій особі про можливості психологічної, правової, соціально-педагогічної допомоги та підтримки сім'ї, у тому числі про форми допомоги дітям, що надаються установами та суб'єктами у сфері спеціалізованої допомоги постраждалим від домашнього насильства.

У рамках процедури «Блакитна картка» члени міждисциплінарної групи зобов'язані:

- надати допомогу особі, постраждалої від домашнього насильства;
- вжити примусових заходів щодо особи, підозрюваної у вчиненні домашнього насильства з метою припинення такого виду поведінки;
- запросити особу, постраждалу від домашнього насильства, на засідання міждисциплінарної групи;
- розробити індивідуальний план допомоги особі, постраждалої від домашнього насильства та її родині.⁵⁸

V. Відповідальність за вчинення домашнього насильства в Республіці Польща

В адміністративному порядку в Польщі встановлено відповідальність за невиконання приписів, заборон і рішень, винесених в справах у сфері протидії насильству в сім'ї (стаття 66б).

Невиконання приписів, заборон і рішень, винесених в справах у сфері протидії насильству в сім'ї а саме:

⁵⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury «Niebieskie Karty» oraz wzorów formularzy «Niebieska Karta». URL: <https://tinyurl.com/2nvrj6l3> (дата звернення 19.03.2023)

1) виданого поліцією, відповідно до ст. 15аа ч. 1 Закону від 6 квітня 1990 року «Про поліцію» або військовою поліцією відповідно до ст. 18а ч. 1 Закону від 24 серпня 2001 року «Про військову поліцію та військові правоохоронні органи», припису щодо негайного залишення спільно займаного житла та/або заборони наближатися до такого помешкання та відповідної прилеглої території;

2) судового рішення про негайне залишення спільно займаного житла та/або заборони наближатися до такого помешкання та відповідної прилеглої території, в рамках продовження дії припису, зазначеного в пункті 1,

3) рішення суду про зобов'язання особи, яка вчинила домашнє насильство, залишити спільне житло або про заборону наближатися до помешкання та відповідної прилеглої території, яке винесено відповідно до ст. 11а ч. 1 Закону від 29 липня 2005 року «Про протидію домашньому насильству»

карається арештом, обмеженням волі або штрафом чи попередженням.

За змістом статей 21 та 21 Кодексу Республіки Польща «Про проступки» арешт триває від 5 до 30 днів, а період обмеження волі складає 1 місяць.⁵⁹

Відповідно до статті 45 Процесуального кодексу Республіки Польща про проступки поліцейський має право затримати особу, яку застали під час вчинення правопорушення або відразу після нього. Затриману особу слід негайно повідомити про причини її затримання та роз'яснити її права.

Про затримання складається протокол, копія якого вручається затриманому під розписку. У протоколі зазначаються ім'я та посада особи, яка здійснює затримання, ім'я та прізвище затриманого, а при неможливості встановити особу - опис цієї особи, а також день, час, місце і причину затримання. На прохання затриманої особи про її затримання повідомляються її родичі та роботодавець. Про затримання військового негайно повідомляється командир військової частини, навіть якщо

⁵⁹ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-wykroczen-16788218> (дата звернення 19.03.2023)

затриманий цього не вимагає. Строк затримання особи не може перевищувати 24 години, а у визначених законом випадках, 48 годин.⁶⁰

Головною статтею Кримінального кодексу Польщі, яка має відношення до сфери вчинення домашнього насильства є стаття 207 «Знущання».

Вчинення фізичного та психологічного насильства над близькою особою чи іншою особою, яка перебуває у постійній чи тимчасовій залежності від винного, - карається позбавленням волі на строк від 3 місяців до 5 років.

Вчинення фізичного та психологічного насильства над безпорадною особою через її вік, психічний або фізичний стан, - карається позбавленням волі на строк від 6 місяців до 8 років.

Діяння, зазначене в чч. 1,2, що пов'язане із застосуванням особливої жорстокості, - карається позбавленням волі на строк від одного до десяти років.

Діяння, зазначене в чч. 1,2, що створює загрозу для життя потерпілого, - карається позбавленням волі на строк від 2 до 12 років.

Іншими статтями, що пов'язані із аналізованою сферою є наступні:

1) Стаття 190 «Погроза вчинення злочину».

Погроза вчинення злочину по відношенню до себе або близької особи, якщо така погроза викликає у особи якій погрожують, обґрунтоване побоювання, що ця погроза буде виконана, - карається штрафом, обмеженням волі або позбавленням волі на строк до 2 років.

2) Стаття 157 «Легке тілесне ушкодження або тілесне ушкодження середньої тяжкості».

Вчинення легкого тілесного ушкодження карається позбавленням волі на строк від 3 місяців до 5 років.

Вчинення тілесного ушкодження середньої тяжкості карається штрафом, обмеженням волі або позбавленням волі на строк до 2 років.

Якщо особа вчинила діяння, зазначене в чч. 1, 2 з необережності, вона карається штрафом, обмеженням волі або позбавленням волі на строк до одного року.⁶¹

⁶⁰ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. URL: <https://tinyurl.com/2kvwqeng> (дата звернення 19.03.2023)

⁶¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzuzdziennik-ustaw/kodeks-karny-16798683> (дата звернення 19.03.2023)

Одним із видів кримінальних покарань, передбачених законодавством Польщі є «Заборона контакту» (ст. 41а Кримінального кодексу). Відповідно до змісту відповідної статті суд може встановити заборону без його згоди перебувати в певному місці чи на певній території, спілкуватися з визначеними особами, наближатися до них або залишати визначене місце перебування у разі засудження за злочин проти статевої свободи чи інший злочин проти свободи особи, а також у разі засудження за умисний злочин із застосуванням насильства, зокрема насильства щодо близької особи.

Заборона може бути поєднана із зобов'язанням винного повідомляти в поліцію чи інший уповноважений орган через визначені проміжки часу про своє перебування, а також зареєструватися в електронній системі моніторингу переміщень.⁶²

Кримінально-процесуальний кодекс Польщі визначає певні примусові та запобіжні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство.

За загальним правилом поліція має право затримати особу, якщо є обґрунтована підозра, що вона вчинила злочин та існує ризик втечі чи переховування цієї особи, а також ризик приховування слідів злочину. Відповідно до частини 1а статті 244 КПК Польщі поліція має право затримати особу, якщо є обґрунтована підозра у вчиненні нею насильницького злочину по відношенню до особи, з якою вона спільно проживає, і є побоювання, що він вчинить насильницький злочин проти цієї особи, в т.ч. з використанням холодної та вогнепальної зброї.

Затримана особа підлягає негайному звільненню у разі зникнення підстав для такого затримання, а також якщо протягом 48 годин з моменту затримання він не буде переданий уповноваженим органом до суду разом із клопотанням про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Затриманий підлягає звільненню, якщо протягом 24 годин з моменту передачі його до суду йому не вручено постанову про тримання під вартою.

В якості запобіжного заходу підозрюваному у вчиненні насильницького злочину по відношенню до осіб, які спільно з ним

⁶² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzuzdziennik-ustaw/kodeks-karny-16798683> (дата звернення 19.03.2023)

проживають, виноситься постанова про тимчасове залишення житла в якому він проживає із потерпілим.

Якщо є підстави для застосування вказаного запобіжного заходу, поліція негайно, але не пізніше ніж протягом 24 годин з моменту затримання особи, звертається до прокурора з клопотанням про його застосування. Клопотання має бути розглянуто протягом 48 годин з моменту затримання особи.

Постанова про тимчасове залишення житла діє протягом трьох місяців з моменту її винесення. За клопотанням прокурора вона може бути продовжена, але на строк не більше трьох місяців.⁶³

Порядок винесення судового рішення щодо обмеження доступу кривдника до житла, а також про заборону наближатися до місця мешкання жертви та прилеглої до нього території врегульовано статтями 560-2 – 560-12 Цивільно-процесуального кодексу Республіки Польща.⁶⁴

Судовий позов про вимогу до особи, яка вчиняє домашнє насильство, залишити спільне житло або про заборону наближатися до нього чи до прилеглої території має бути подано на офіційному бланку, форма якого затверджується Міністерством юстиції. Суд має прийняти рішення протягом одного місяця з дня подання позовної заяви.

У рішенні суд зазначає територію чи відстань від помешкання яких має дотримуватися кривдник, також одночасно в судовому рішенні можуть бути вирішені питання про охорону такого житла.

Після винесення рішення суд *ex officio* вручає копію постанови учасникам провадження, прокурору, поліції чи військовій поліції та повідомляє місцеву компетентну міждисциплінарну групу, а коли в квартирі проживають неповнолітні - також місцевий суд опіки.⁶⁵

⁶³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-postepowania-karnego-16798685> (дата звернення 19.03.2023)

⁶⁴ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-postepowania-cywilnego-16786199> (дата звернення 19.03.2023)

⁶⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-postepowania-cywilnego-16786199> (дата звернення 19.03.2023)

ВИСНОВКИ:

1. В Республіці Польща створена дієва система запобігання та протидії домашньому насильству до якої входять не тільки органи поліції, а також інші державні органи, які виконують повноваження у сферах освіти, здоров'я, соціального захисту тощо.

2. Крім органів поліції дуже велику частину діяльності щодо протидії домашньому насильству виконують т.з. «міждисциплінарні групи». Відповідна група створюється головою територіальної громади або мером міста, а до її складу входять представники органів соціального забезпечення, громадського комітету із протидії алкоголізму, поліції, органів освіти, органів пробації, органів охорони здоров'я, представники профільних громадських організацій.

3. Особливістю діяльності уповноважених суб'єктів Республіки Польща щодо запобігання та протидії домашньому насильству є реалізація процедури «Блакитна картка».

Процедура «Блакитна картка» представляє собою процесуальне оформлення та реєстрацію випадку домашнього насильства, визначення обставин події, характеру тілесних ушкоджень, інформацію отриману від свідків тощо.

Відповідна інформація після процесуального оформлення передається відповідній міждисциплінарній групі для застосування заходів впливу щодо кривдника, а також для надання допомоги жертві домашнього насильства.

4. Відповідальність за вчинення домашнього насильства передбачена законодавством про адміністративну відповідальність та кримінальним кодексом. В адміністративному порядку караються діяння особи щодо порушення вимог заборонних та обмежувальних приписів, які винесені співробітником поліції або судом.

В свою чергу, в кримінальному порядку карається знуцання над особою, тобто вчинення фізичного та психологічного насильства над близькою особою чи іншою особою, яка перебуває у постійній чи тимчасовій залежності від винного, а також інші дії, що часто пов'язані із домашнім насильством: погроза вбивством чи заподіянням шкоди, тілесні ушкодження, зґвалтування тощо.

ДОДАТОК 1**Зразки процесуальних документів щодо протидії домашньому насильству в Латвійській Республіці****I. Заява до суду про тимчасовий захист від насильства**

(найменування районного (міського) суду, до якого подається заява)

(прізвище, ім'я, по батькові, ІПН позивача (особи, що потребує захисту), заявлене місце проживання або додаткова адреса, зазначена в декларації, телефон)

(якщо заява подається законним представником, - ім'я, по батькові законного представника, ІПН, заявлене місце проживання або додаткова адреса, зазначена в декларації, номер телефону)

Адреса електронної пошти

(вказати, чи погоджується позивач (особа, що потребує захисту) або його законний представник використовувати електронну пошту для спілкування з судом)

Адреса для зв'язку з судом

(вказати, якщо позивач (особа, що потребує захисту) або його законний представник бажає використовувати іншу адресу для зв'язку з судом)

Відповідач (особа, яка становить загрозу) – прізвище, ім'я, по батькові, ІПН, заявлене місце проживання або додаткова адреса, зазначена в декларації, телефон (якщо відомий позивачу (особі, що потребує захисту) або його законному представнику)

Форма тимчасового захисту від насильства (може бути позначено декілька)

- ☐ зобов'язання відповідача залишити житло, де постійно проживає позивач, та заборона повертатися та перебувати в ньому
- ☐ заборона відповідачу перебувати ближче _____ метрів від будинку, де постійно проживає позивач.
- ☐ заборона підсудному перебувати в таких місцях:
- ☐ заборона відповідачу зустрічатися з позивачем і підтримувати з ним фізичний чи візуальний контакт
- ☐ заборона відповідачу будь-яким чином контактувати з позивачем
- ☐ заборона відповідачу організовувати зустріч чи будь-які контакти з позивачем через інших осіб
- ☐ заборона відповідачу використовувати персональні дані позивача
- ☐ зобов'язання підсудного пройти курс соціальної реабілітації з метою зменшення насильницької поведінки
- ☐ інші заборони та обов'язки відповідача, спрямовані на забезпечення тимчасового захисту позивача від насильства (зазначити які)

Перелік документів, що додаються до заяви (наприклад, докази насильства та ін.)**Інші відомості, якщо вони необхідні для розгляду справи**

Я, _____, підтверджую, що надані мною дані

(прізвище, ім'я, по батькові позивача (особи, що потребує захисту))

є правдивими, повними та наданими добросовісно. Мені відомо, що за надання завідомо неправдивої інформації я можу бути притягнутий до кримінальної відповідальності згідно з чинним законодавством.

Я, _____, засвідчую, що моїм представником

(прізвище, ім'я, по батькові законного представника позивача (особи, яка потребує захисту))

інформація, надана від мого імені, є правдивою, повною та наданою добросовісно. Мені відомо, що за надання завідомо неправдивих відомостей від імені представника я можу бути притягнутий до кримінальної відповідальності згідно з чинним законодавством.

20___. ____

(прізвище, ім'я, по батькові,
підпис позивача (особи, що потребує
захисту) або його законного
представника)

II. Рішення поліції про сегрегацію

(місце)

(дата)

1. Назва установи поліції, адреса

2. Посада, ім'я, прізвище посадової особи, що винесла рішення

3. Особа, яка становить загрозу – прізвище, ім'я, по батькові, ІПН, адреса проживання, телефон

4. Прізвище, ім'я, по батькові, ІПН, адреса проживання, номер телефону особи, яка потребує захисту

5. Адреса проживання

6. Оцінка ризиків вчинення насильства

7. Підстави рішення (встановлені факти та нормативні акти, відповідно до яких прийнято рішення)

8. Обов'язки та заборони, покладені на особу, яка створює загрозу; дата, час, коли вони закінчуються

9. Адреса листування та проживання особи, яка становить загрозу в період дії рішення поліції

10. Відомості про документи, що додаються до рішення

11. Рішення може бути оскаржено протягом одного місяця до вищої інстанції

або, якщо вищого органу (посадової особи) немає, рішення може бути
оскаржене до суду

12. Копію судового рішення, якщо питання про тимчасовий захист від насильства розглядалося судом, можна отримати за (назва та дата судового засідання)

13. Дата, зазначена у пункті 12 цього рішення, вважається днем повідомлення про зазначену ухвалу суду, а неотримання копії ухвали суду не впливає на її правові наслідки.

14. Мене попереджено про порядок примусового виконання рішення поліції, якщо воно не виконано добровільно (кривдник, підпис, дата)

15. Мені роз'яснено суть рішення, права та обов'язки (кривдник, підпис, дата)

16. Мені роз'яснено суть рішення, права та обов'язки (особа, що потребує захисту, підпис, дата)

17. Отримав копію рішення
(кривдник, підпис, дата)

18. Отримав копію рішення
(особа, що потребує захисту, підпис, дата)

--	--

19. Підпис особи, що винесла рішення	
--------------------------------------	--

20. Інша інформація

III. Заява про тимчасовий захист від насильства

(найменування районного (міського) суду, до якого
подається заява)

1. Позивач

ІПН

--	--	--	--	--	--	--

 -

--	--	--	--	--	--	--

 (ім'я та прізвище)

(zareєстроване місце проживання, додаткова адреса та місце проживання,
зазначені в декларації)

Адреса електронної
пошти

(вказати, чи погоджується позивач використовувати електронну
пошту для спілкування з судом)

Адреса для зв'язку з
судом

(вказати, якщо позивач бажає використовувати іншу адресу для
зв'язку з судом)

2. Представник позивача (заповнюється, якщо є)

(прізвище, ім'я, по батькові або найменування юридичної особи)

ІПН

--	--	--	--	--	--	--

 -

--	--	--	--	--	--	--

 Реєстраційний
номер

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

(адреса для зв'язку з судом або юридична адреса)

(підстава представництва)

Номер
телефону

Адреса електронної
пошти

(вказати, чи згоден представник використовувати електронну пошту
для спілкування з судом)

3. За позовом до відповідача

ІПН

--	--	--	--	--	--	--

-

--	--	--	--	--	--	--

(ім'я та прізвище)

(вказіть, якщо відомо)

(zareєстроване місце проживання, додаткова адреса та місце проживання, зазначені в
декларації)

Номер
телефону

(вказіть, якщо відомо)

4. Вид насильства (фізичного, сексуального, психологічного чи економічного) або насильницького контролю (дія або сукупність дій, що включає насильство, сексуальний примус, погрози, приниження, залякування або інші насильницькі дії, спрямовані на заподіяння шкоди, покарання або залякування особи) спрямовані проти позивача і як це проявляється

5. Стан та характеристика відносин між позивачем та відповідачем (позначити необхідне)

☐ чоловік дружина

☐ колишній чоловік/дружина

☐ в даний час проживають в одній сім'ї:

з (дата) _____

☐ коли-небудь жили в одній родині:

з (дата) _____ по (дата) _____

☐ мають спільну дитину (дітей) (прізвище, ім'я, по батькові дитини)

☐ очікується спільна дитина

☐ батько чи опікун/дитина

☐ родичі

☐ існують або існували близькі особисті чи інтимні стосунки (вказіть які)

6. Застосовані тимчасові засоби захисту від насильства (можна зазначити декілька) та їх обґрунтування

☐ зобов'язання відповідача залишити житло, в якому постійно проживає позивач, та заборона повертатися та перебувати в ньому. Адреса:

☐ заборона відповідачу перебувати ближче _____ метрів до будинку, де постійно проживає позивач. Адреса:

☐ заборона перебувати в таких місцях:

☐ заборона відповідачу зустрічатися та підтримувати фізичний чи візуальний контакт із позивачем

☐ заборона відповідачу будь-яким чином контактувати з позивачем

☐ заборона відповідачу через інших осіб домовлятися про зустріч або будь-який контакт з позивачем

☐ заборона використання відповідачем персональних даних позивача

☐ зобов'язання відповідача пройти курс соціальної реабілітації для зменшення насильницької поведінки

☐ інші заборони та обов'язки відповідача, спрямовані на забезпечення тимчасового захисту позивача від насильства (зазначити які)

Обґрунтування застосування відповідного заходу тимчасового захисту від насильства

7. Докази, наявні у позивача

8. Клопотання про витребування доказів, якщо відома особа/установа, від якої вимагаються докази, яких немає у розпорядженні позивача та які позивач не може витребувати з об'єктивних причин сам

8.1. Необхідно витребувати від особи докази:

ІПН

--	--	--	--	--	--

 -

--	--	--	--	--

 (ім'я та прізвище)

(адреса)

8.2. Необхідно витребувати від установи докази:

(найменування)

(юридична адреса)

8.3. Необхідно витребувати такі докази:

9. Попередні випадки насильства між позивачем та відповідачем, щодо яких було втручання з боку уповноважених суб'єктів (вказати, якщо були)

☐ винесено рішення поліції про сегрегацію (дата, термін _____)

☐ винесено ухвалу суду про тимчасовий захист від насильства (назва суду, дата ухвали, форма тимчасового захисту від насильства)

☐ надана медична допомога (до заяви можна додати копію довідки медичного закладу (за наявності))

☐ інше _____

10. Інші відомості, якщо вони необхідні для розгляду справи (вказати, якщо є)

11. Надсилання судових повідомлень (позначте одне)

☐ до позивача

☐ до представника позивача

12. Рішення суду (одна позначка)

☐ надіслати позивачу

☐ відправити представнику

☐ отримати з реєстру суду

Я,

Я підтверджую, що інформація,
надана мною

(Прізвище, ім'я, по батькові позивача**)

є правдивою, повною та наданою добросовісно. Мені відомо, що за надання завідомо неправдивої інформації я можу бути притягнутий до кримінальної відповідальності згідно чинним законодавством.

20___. ____.

(підпис позивача)

Я,

Я засвідчую це від імені свого
представника

(Прізвище, ім'я, по батькові представника**)

20___. з ____.

(підпис представника)

Додаток

☐ Контактна інформація позивача (додається, якщо заходом тимчасового захисту є зобов'язання відповідача покинути житло, де постійно проживає позивач, і заборона повертатися до нього та залишатися в ньому – щоб державна поліція, зв'язавшись із позивачем, могла контролювати виконання відповідного рішення)

ДОДАТОК 2**Зразки процесуальних документів щодо встановлення
електронного нагляду за кривдником в Республіці Грузія****I. Протокол про доставлення кривдника до поліції
№ 000000**

1. Прізвище, ім'я та посада особи, яка склала протокол про доставлення кривдника до органів поліції (далі - протокол)

2. Дата складання протоколу (число, місяць, рік)

3. Місце складання протоколу

4. Інформація про кривдника:

Ім'я, прізвище, ПІБ, громадянство

Дата народження (число/місяць/рік)

Адреса кривдника

5. Строк та підстави для доставлення винного до поліції (обмеження права кривдника на пересування)

6. Час, коли кривдник залишив органи поліції

(підпис кривдника або, у разі відмови від підпису, причина відмови)

(підпис особи, яка складає протокол)

Друга сторінка другого аркуша протоколу про принесення

Відразу після обмеження свободи пересування, кривднику були роз'яснені його права, передбачені Законом Грузії «Про запобігання насильству щодо жінок та/або насильства в сім'ї, захист і допомогу жертвам насильства», а саме:

- підстави доставлення в органи поліції;
- право мати адвоката;

За бажанням кривдника, про факт доставлення в поліцію та його місцезнаходження необхідно повідомити названого ним родича, а також адміністрацію за місцем роботи чи навчання.

**II. Протокол про призупинення електронного спостереження
за кривдником
№ 000000**

1. Прізвище, ім'я та посада особи, яка склала протокол про призупинення електронного нагляду за кривдником (далі - протокол)

2. Дата складання протоколу (число, місяць, рік)

3. Підстави для призупинення електронного спостереження за кривдником:

- ☐ Залишення території Грузії
- ☐ Затримання зловмисника в кримінально-процесуальному порядку
- ☐ Адміністративне затримання потерпілого
- ☐ Адміністративний арешт
- ☐ Застосування до кривдника кримінальних покарань у вигляді позбавлення чи обмеження волі

4. Термін призупинення електронного спостереження (за можливості вказати кількість днів)

5. Час (година, хвилина), місце зняття електронного браслета

6. Прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання кривдника

7. Прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання потерпілого

8. Примітка:

(підпис особи, яка вчинила злочин, або, у разі відмови від підпису, причина відмови)

(підпис потерпілого або, у разі відмови від підпису, причина відмови)

**III. Протокол про вилучення/повернення електронного засобу
№ 000000**

1. Прізвище, ім'я, по батькові та посада особи, яка склала протокол про вилучення/повернення електронного пристрою кривдника (далі - протокол)

2. Дата складання протоколу (число, місяць, рік)

3. Повернуто: (підкреслити)

а) Електронний браслет/приймач кривдника:

б) Електронний браслет/приймач потерпілого.

4. Час (година, хвилина), місце вилучення/повернення електронного засобу

5. Прізвище, ім'я, по батькові, ПІБ, дата народження, місце проживання кривдника (якщо повертається електронний пристрій кривдника)

6. Прізвище, ім'я, по батькові, особистий номер, дата народження, місце проживання потерпілого (якщо повертається електронний пристрій потерпілого)

7. Примітка:

(підпис кривдника/потерпілого або, у разі відмови від підпису, причина відмови)

(підпис особи, яка склала протокол)

ДОДАТОК 3

Зразки процесуальних документів щодо протидії домашньому насильству в Литовській Республіці

I. Критерії оцінки ризику вчинення домашнього насильства

(Наказ МВС Литовської Республіки від 29.03.2023 № 1В-171)

- 1) Особа, яка може вчинити / вчинила домашнє насильство, поводитьсґя конфліктно (агресивно) у присутності службових осіб.
- 2) В місці проживання, де ставсґя інцидент, проживає дитина (діти) або хоча б один із дорослих, які брали участь у конфлікті.
- 3) Конфлікт ставсґя на очах у дитини (дітей).
- 4) Особа, яка перебуває під загрозою вчинення домашнього насильства / щодо якої вчинили насильство, є вагітною (вагітність є очевидною або впливає зі слів особи), є інвалідом (має явні ознаки інвалідності або це зрозуміло зі слів особи).
- 5) Повідомлення про домашнє насильство були раніше зареєстровані за тією самою чи іншою адресою, але відносно однієї та тієї ж особи.
- 6) Особа, яка може вчинити / вчинила домашнє насильство, є підозрюваною, обвинуваченою або засудженою за вчинення домашнього насильства та/або вчинення інших насильницьких чи сексуальних дій або звільнений від кримінальної відповідальності за вчинення зазначених діянь (дій).
- 7) Особа, яка може вчинити / вчинила домашнє насильство нещодавно (6 місяців або менше) звільнилася з місця відбування покарання у вигляді позбавлення волі або місця виконання покарання у вигляді арешту.
- 8) Особа, яка може вчинити / вчинила домашнє насильство знаходиться в стані алкогольного сп'яніння та/або під дією наркотичних, психотропних чи інших психоактивних речовин та/або ухиляється від проходження перевірки на стан сп'яніння чи на вживання наркотичних, психотропних чи інших психоактивних речовин.
- 9) Особа, щодо якої вчинили домашнє насильство, не має доступу до засобів зв'язку.
- 10) Подія відбулася в приватному помешканні, що є спільним місцем проживання жертви та кривдника.

11) У помешканні крім кривдника та жертви проживають й інші особи.

12) У особи, яка може вчинити / вчинила домашнє насильство є дозвіл на зберігання або носіння зброї.

13) Жертва має обґрунтовані побоювання, що кривдник здатен найближчим часом завдати шкоди їй та особам, що проживають спільно з ними.

14) Жертва економічно залежить від кривдника.

15) На думку особи щодо якої вчинили насильство, кривдник має залежність від наркотичних, психотропних та інших психоактивних речовин та/або зловживає алкогольними напоями.

16) Особа, яка може вчинити / вчинила домашнє насильство погрожує вчинити самогубство або раніше намагалася вчинити самогубство.

17) Жертва просить ізолювати її від кривдника.

Уповноважена особа констатує, що існує ризик вчинення домашнього насильства, якщо після оцінки ризиків стверджувальні відповіді надані щодо трьох або більше критеріїв.⁶⁶

⁶⁶ Dėl smurto artimoje aplinkoje pavojaus rizikos vertinimo kriterijų nustatymo. 2023-03-29. № 1V-171. URL: <https://tinyurl.com/2c7lr2jq>

II. Зразок бланка протоколу про вчинення домашнього насильства

--

(назва установи, підрозділу)

Дата	
Місце	
№ справи	

Офіцер, який прийняв інформацію:

(посада, прізвище, ім'я та по батькові)

Форма повідомлення про інцидент:

- ☐ екстрений виклик надійшов в електронному вигляді
☐ жертва
☐ інші члени сім'ї (діти, батьки та ін.)
☐ інші особи (родичі, сусіди тощо)

(прізвище та ім'я, дата народження, телефон)

Причина складання протоколу:

- ☐ особи, яка постраждала від домашнього насильства, на місці події не було
☐ неможливо було опитати жертву насильства через її фізичний стан
☐ неможливо було опитати жертву насильства через її психічний стан

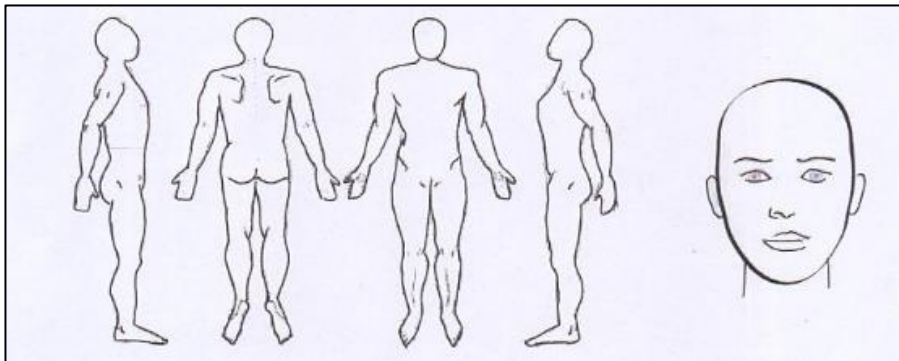
Особа, яка зазнала домашнього насильства:

(прізвище та ім'я, дата народження, телефон, e-mail, домашня адреса)

Травми жертви насильства:

- ☐ рана, що кровоточить (01)
- ☐ рана (02)
- ☐ перелом (03)
- ☐ вивих (04)
- ☐ набряк (05)
- ☐ дряпання (06)
- ☐ зішкріб (07)
- ☐ синяк (08)
- ☐ інше (09)

Місце поранення особи, яка зазнала насильства (обвести місце поранення та позначити відповідним номером)

Стан особи, яка зазнала насильства:

- ☐ велике хвилювання
- ☐ явний страх
- ☐ уникання спілкування з офіційними особами
- ☐ в явному стані алкогольного сп'яніння або в стані наркотичного сп'яніння
- ☐ шоківий стан

Особа, що підозрюється в домашньому насильстві:

(прізвище та ім'я, дата народження, телефон, e-mail, домашня адреса)

Стан підозрюваного у вчиненні домашнього насильства:

- ☐ видимі тілесні ушкодження
- ☐ відсутність видимих тілесних ушкоджень
- ☐ спокійний
- ☐ схвилюваний
- ☐ агресивний
- ☐ в явному стані алкогольного сп'яніння або в стані наркотичного сп'яніння

**Зв'язок між жертвою домашнього насильства та особою,
підозрюваною в насильстві**

(дружина, партнер, батько, мати, син, дочка, брат, сестра та ін.)

Неповнолітні (діти) в сім'ї:

☐ немає

☐ є:

(прізвище та ім'я, дата народження)

Неповнолітні діти:

☐ жертва домашнього насильства

☐ був свідком домашнього насильства

☐ живе в жорсткому оточенні

Особи, які можуть пояснити обставини події:

(Прізвище та ім'я, дата народження, телефон)

Отримано пояснення:

(викладається суть пояснень, отриманих підозрюваним у домашньому насильстві та іншими особами щодо події)

Інформація про місце події:

- ☐ охайне
☐ безладне
☐ розкидані речі (одяг)
☐ розбиті меблі або пошкоджені (зіпсовані) інші предмети побуту
☐ видно сліди пиття

Дані про можливі попередні випадки домашнього насильства:

- ☐ надходили повідомлення про домашнє насильство, за якими відкрито досудове розслідування
☐ були повідомлення про домашнє насильство, що призвело до відмови у відкритті досудового розслідування
☐ були повідомлення про домашнє насильство, проте під час перевірки інформація не підтвердилася
☐ до жертви насильства застосовуються тимчасові заходи захисту

Інформація про затримання та доставку особи, яка підозрюється у вчиненні домашнього насильства, до установи поліції:

- ☐ підозрюваного у вчиненні домашнього насильства затримано та доставлено до органу поліції
☐ не вдалося доставити підозрюваного у вчиненні домашнього насильства до органу поліції, оскільки _____

(вказати причини, чому особа не була затримана)

Інша важлива інформація:

ДОДАТКИ:

(назви доданих документів, носіїв інформації)

Офіцер поліції:

(посада, підпис, ПІБ)

III. Зразок інформаційної картки, яка надається поліцейським жертві домашнього насильства

Назва центру спеціалізованої допомоги	Контактна інформація центру спеціалізованої допомоги	Послуги центру спеціалізованої допомоги
_____	Адреса	1. _____
_____	_____	_____
_____	_____	2. _____
_____	_____	_____
_____	_____	3. _____
_____	Телефон	_____
_____	_____	4. _____
_____	_____	_____
_____	_____	5. _____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

IV.Зразок рапорту поліцейського щодо необхідності застосування тимчасових заходів захисту жертви насильства

--

(назва установи, підрозділу поліції)

--

(назва суду, адреса)

РАПОРТ НА ВСТАНОВЛЕННЯ ТИМЧАСОВИХ ЗАХОДІВ ЗАХИСТУ ЖЕРТВИ НАСИЛЬСТВА

Дата та реєстраційний номер	
Місце проведення	
№ матеріалу	

Офіцер поліції	(посада поліцейського, ім'я та прізвище)
Ознайомившись з матеріалами, в яких з'ясовуються обставини події внаслідок вчинення домашнього насильства, встановив:	
Жертва(и) насильства	(прізвище та ім'я, дата народження, місце проживання)
Кривдник	(прізвище та ім'я, дата народження, місце проживання)

Обставини події	(місце, час, протиправні дії та спосіб їх вчинення, заподіяні збитки та ін. обставини)
Підстава для застосування запобіжних заходів	☐ Надійшло письмове звернення жертви насильства ☐ Після проведення оцінки факторів ризику домашнього насильства було визначено ризик такого насильства
Підстави клопотання про застосування тимчасових заходів захисту	☐ Кривдник, швидше за все, знову вчинить насильство ☐ Кривдник, ймовірно, намагатиметься незаконно вплинути на особу (осіб), яка зазнала насильства. ☐ Дитина живе в неблагополучному середовищі
Виходячи з вищевикладеного, з метою захисту особи, яка зазнала домашнього насильства, та відповідно до положень законодавства Литовської Республіки про захист від домашнього насильства, прошу ☐ зобов'язати кривдника (проживає з особою, яка зазнала насильства) тимчасово виселитися з місця проживання за адресою ☐ зобов'язання кривдника не наближатися до особи (особи), яка зазнала насильства не спілкуватися, не шукати з нею контакту	
ДОДАТКИ	(назви доданих документів, носіїв інформації)
Рапорт подано	

	(посада, підпис, ПІБ)

V. Зразок акту примусового виселення кривдника

_____ (назва установи)

АКТ ПРИМУСОВОГО ВИСЕЛЕННЯ КРИВДНИКА

20_____.

№. _____

Я, _____,
(посада поліцейського, ім'я та прізвище)

для забезпечення виконання _____,
(літера справи, дані суду)

Я виконав виселення з місця проживання _____.
(ім'я, прізвище кривдника)

Виселення кривдника розпочато 20__ р. _____ д. _____ годин _____ хвилин

Підозрюваний у вчиненні домашнього насильства ознайомився, відмовився від ознайомлення **(зайве вилучити)** з ухвалою суду про призначення тимчасових заходів безпеки жертви насильства. Йому надано право **(було подано клопотання)** дозволити забрати особисті речі, документи та інші предмети першої необхідності, проти яких жертва насильства не заперечує, а також надано інформацію про установи чи організації, які надають послуги з проживання.

Особу, підозрювану у вчиненні домашнього насильства, попереджено, що в подальшому для вилучення особистих речей, документів та інших предметів, проти яких не заперечує потерпіла особа, він повинен звертатися до посадової особи, на яку покладено завдання з організації нагляду за закріпленою територією за місцем проживання жертви насильства за телефоном (телефонами) _____ або електронною поштою _____.

(підпис)

(ім'я, прізвище кривдника)

Особи, які беруть участь у виселенні:

1. _____

(ПІБ, посада, посада (не поліцейські))

(підпис)

2.

(ПІБ, посада, посада (не поліцейські))

(підпис)

Виселення кривдника завершено 20____р. _____ д. ____ годин ____ хвилин

Офіцер поліції:

(дата)

(підпис)

(ім'я прізвище)

ДОДАТОК 4**Зразки процесуальних документів, що складаються під час протидії сімейному насильству в Киргизькій Республіці****I. Форма охоронного ордеру для особи, що постраждала від сімейного насильства**

(найменування органу внутрішніх справ, шифр району (міста))

Охоронний ордер № ____

1. Виданий особі, яка постраждала від сімейного насильства (законному представнику):

ПІБ

за фактом вчинення сімейного насильства особою:

ПІБ

2. Особі, яка вчинила сімейне насильство, забороняється вчиняти будь-які насильницькі дії проти постраждалого (1), не допускаються прямі та непрямі контакти з постраждалим (2).

3. Строк дії охоронного ордеру - 3 дні з моменту видачі,

з «__» _____ 20__ року по «____» _____ 20__ року.

За заявою особи, яка постраждала від сімейного насильства (законного представника), інших осіб, визначених законом, орган внутрішніх справ продовжує термін дії охоронного ордеру на 30 днів.

4. Термін дії охоронного ордеру продовжено:

з «__» _____ 20__ року по «____» _____ 20__ року.

Охоронний ордер продовжив:

(посада, звання, підпис співробітника ОВС, який продовжив термін дії охоронного ордеру)

5. Особа, яка вчинила сімейне насильство, направлена для проходження корекційної програми:

(місце проходження корекційної програми)

6. Про порушення умов охоронного ордеру необхідно повідомити співробітника органу внутрішніх справ, який здійснює контроль

(ПІБ співробітника ОВС, номери службового та мобільного телефонів)

Зворотний бік
охоронного ордеру,
виданого особі, яка
постраждала від
сімейного насильства

Інформація для особи, яка постраждала від сімейного насильства

Охоронний ордер – документ, що надає державний захист потерпілому від сімейного насильства, що тягне за собою застосування визначених законом заходів впливу до особи, яка вчинила сімейне насильство.

У разі продовження терміну дії охоронного ордеру на 30 днів, до нього включається умова проходження особою, яка вчинила сімейне насильство, корекційної програми щодо зміни насильницької поведінки відповідно до законодавства Киргизької Республіки у сфері охорони та захисту від сімейного насильства.

Особа, яка постраждала від сімейного насильства, має право на звернення до суду з вимогами про тимчасове виселення кривдника з місця спільного проживання та обмеження батьківських прав щодо контактів з неповнолітніми дітьми. Правом на звернення до суду за захистом прав та законних інтересів особи, яка постраждала від сімейного насильства, мають: 1) особа, яка постраждала від сімейного насильства, або її представник; 2) прокурор; 3) співробітник територіального підрозділу уповноваженого державного органу із захисту дітей та осіб, визнаних судом недієздатними, у разі, якщо особою, яка постраждала від сімейного насильства, є неповнолітня, або особа, визнана судом недієздатною.

II. Форма охоронного ордеру для особи, що вчинила сімейне насильство

(найменування органу внутрішніх справ, шифр району (міста))

Охоронний ордер № ____

1. Виданий особі, яка вчинила сімейне насильство,

(ПІБ)

за фактом вчинення сімейного насильства щодо особи:

(ПІБ)

2. Особі, яка вчинила сімейне насильство, призначено умови охоронного ордеру: заборона вчиняти будь-які насильницькі дії проти постраждалого (1), попередження про неприпустимість прямих і непрямих контактів з постраждалим (2).

3. Строк дії охоронного ордеру – 3 дні з моменту видачі,

з «__» _____ 20__ року по «__» _____ 20__ року.

**За заявою особи, яка постраждала від сімейного насильства (законного представника), інших осіб, визначених законом, орган внутрішніх справ продовжує термін дії охоронного ордеру на 30 днів.*

4. Термін дії охоронного ордеру продовжено:

з «__» _____ 20__ року по «__» _____ 20__ року.

Охоронний ордер продовжив:

(Посада, звання, підпис співробітника ОВС, який продовжив термін дії охоронного ордеру)

5. Особа, яка вчинила сімейне насильство, направлена для проходження корекційної програми

(Місце проходження корекційної програми)

**Невиконання умов охоронного ордеру особою, яка вчинила сімейне насильство, тягне за собою накладення адміністративного штрафу від п'ятнадцяти до тридцяти розрахункових показників або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або адміністративний арешт на строк від трьох до п'яти діб. Охоронний ордер може бути оскаржено до прокуратури чи суду.*

6. Контроль за дотриманням умов охоронного ордеру покладається на:

(ПІБ співробітника ОВС, номер службового та мобільного телефонів)

Примітка: у разі зміни місця проживання особи, яка вчинила сімейне насильство, необхідно повідомити співробітника ОВС, який здійснює контроль за дотриманням умов охоронного ордеру.

Зворотний бік
охоронного ордеру,
виданого особі, яка
вчинила сімейне
насильство

Інформація для особи, яка вчинила сімейне насильство

Охоронний ордер передбачає такі умови, що застосовуються до особи, яка вчинила сімейне насильство:

- 1) заборона вчиняти сімейне насильство;
- 2) заборона на прямі та непрямі контакти з особою, яка постраждала від сімейного насильства.

Особа, яка постраждала від сімейного насильства, має право на звернення до суду з вимогами про тимчасове виселення кривдника з місця спільного проживання та обмеження батьківських прав щодо контактів з неповнолітніми дітьми.

Позовна заява може бути подана до суду протягом шести місяців з моменту видачі охоронного ордеру або з моменту набрання законної сили судовим рішенням за фактом сімейного насильства стосовно особи, яка її вчинила.

III. Типова корекційна програма щодо зміни насильницької поведінки для осіб, які вчинили сімейне насильство

1. Цілями програми є:

- допомога сім'ям, які страждають від сімейного насильства, шляхом впровадження методів зміни поведінки осіб, які вчиняють сімейне насильство, з образливого та насильницького на шанобливе та безпечне;
- підвищення відповідальності осіб, які вчиняють сімейне насильство, за наслідки власної поведінки;
- сприяння у запобіганні повторним випадкам сімейного насильства.

2. Завданням програми є:

- забезпечення осіб, які вчинили сімейне насильство, практичною інформацією про те, як припинити насильство, взаємодіяти зі своїм партнером, контролювати свої емоції та виробити шанобливе ставлення до соціуму;
- покращення розуміння негативних дій, думок та почуттів учасників програми та причини застосування ними насильства як засобу контролю над партнером, дітьми та іншими особами;
- протистояння виправданню сімейного насильства;
- надання допомоги особам, які вчинили сімейне насильство в усвідомленні негативних наслідків вчиненого сімейного насильства для членів їхніх сімей.

До цільових груп належать особи, які вчинили сімейне насильство, отримали охоронний ордер і направлені органами внутрішніх справ на проходження програми, а також добровільно звернулися для її проходження.

Умови для участі у програмі:

- 1) особи, які страждають на психічні розлади, залежні від алкоголю, наркотичних засобів, психотропних речовин, азартних ігор, беруть участь у програмі після проходження основного курсу терапії;
- 2) виключається відвідування занять у стані алкогольного та наркотичного сп'яніння.

Складові програми: обов'язкова (мотиваційна, що включає 2 індивідуальні та 2 групові зустрічі); добровільна (включає для чоловіків – 22 групові зустрічі та для жінок – 14 групових зустрічей).

Програма для чоловіків включає 2 індивідуальні зустрічі та 24 групові зустрічі (які проходять раз на тиждень). Тривалість обов'язкової Програми – 30 днів, добровільної – 6 місяців.

Програма для жінок включає 2 індивідуальні зустрічі та 16 групових зустрічей. Тривалість обов'язкової програми – 30 днів, добровільної – 4 місяці.

Зміст програми для жінок, які вчинили сімейне насильство

1. Обов'язкова програма		
№	Найменування теми	Тривалість
Частина 1. Індивідуальна робота		
1	Індивідуальні сесії. Вступ до Програми	2 години на кожного учасника
2	Орієнтаційна сесія	2 години на кожного учасника
Частина 2. Групова робота		
3	Вступ	
4	Укладання контракту з учасницею занять	
5	Орієнтаційна сесія	1 година 50 хвилин
6	Методи стримування агресивної поведінки – план безпеки	2 години
2. Добровільна програма		
№	Найменування теми	Тривалість
1	Визначення партнерських відносин	1 година 45 хвилин
2	Переговори	2 години 15 хвилин
3	Пошук партнерських рішень	2 години 30 хвилин
4	Як покращити стосунки з іншими людьми. Асертивність I	1 година 55 хвилин
5	Як покращити стосунки з іншими людьми. Асертивність II	1 година 30 хвилин
6	Асертивне прийняття оцінок	1 година 55 хвилин
7	Визначення незалякуючої поведінки та поваги. Аналіз збентеження та емоційного насильства	2 години 15 хвилин
8	Пошук партнерських рішень	2 години

9	Почуття	2 години 15 хвилин
10	Визначення підтримки та довіри. Подолання відчуття неприємних почуттів	1 година 45 хвилин
11	Подолання гніву	2 години 10 хвилин
12	Визначення сексуальної поваги. Аналіз сексуального насильства	2 години 35 хвилин
13	Визначення щирості та відповідальності. Відповідальне виховання дітей	1 година 55 хвилин
14	Запрошення до співпраці	1 година 45 хвилин
15	Відмова від покарання	1 година 40 хвилин

Зміст Програм для чоловіків, які вчинили сімейне насильство:

1. Обов'язкова програма		
№	Найменування теми	Тривалість
Частина 1. Індивідуальна робота		
1	Індивідуальні сесії. Вступ до Програми	2 години на кожного учасника
2	Орієнтаційна сесія	2 години на кожного учасника
Частина 2. Групова робота		
3	Поведінка без насильства та аналіз фізичного насильства	2 години
4	Насильство як тактика контролю	1 година 45 хвилин
2. Добровільна програма		
№	Найменування теми	Тривалість
1	Припинення насильницької поведінки	1 година 55 хвилин
2	Визначення поведінки без залякування, аналіз залякування та збентеження	1 година 45 хвилин
3	Залякування, як тактика контролю	1 година 45 хвилин
4	Припинення залякування	1 година 45 хвилин
5	Повага та аналіз емоційного насильства	1 година 55 хвилин
6	Емоційне насильство, як тактика контролю	2 години
7	Припинення емоційного насильства	2 години
8	Що таке довіра та підтримка. Аналіз ізолювання	2 години
9	Використання ізолювання як тактики контролю	2 години
10	Незастосування ізолювання	2 години

11	Визначення щирості та відповідальності, аналіз заперечення, мінімізація та звинувачення	2 години 25 хвилин
12	Застосування заперечення, мінімізація та звинувачення – для контролю над людьми	2 години
13	Припинення застосування мінімізації, заперечення та звинувачення	2 години
14	Що таке сексуальна повага. Аналіз сексуального насильства	2 години
15	Застосування сексуального насильства для контролю	2 години
16	Припинення застосування сексуального насильства	1 година 50 хвилин
17	Визначення партнерських відносин, аналіз чоловічої переваги, економічного насильства та використання дітей	1 година 55 хвилин
18	Використання чоловічої переваги, економічного насильства та дітей. як тактики контролю	2 години
19	Що таке переговори та справедливість, аналіз примусу та погроз	2 години
20	Примус та погрози, як тактика контролю	2 години 10 хвилин
21	Припинення примусу та погроз	2 години
22	Висновок, підсумкова зустріч	2 години 25 хвилин

ДОДАТОК 5**Зразки «Блакитних карток», які заповнюються у випадках
домашнього насильства в Республіці Польща****БЛАКИТНА КАРТКА - А**

(місце, дата)

(дані суб'єкта заповнення картки)

I. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСОБУ, ЩО ПІДОЗРЮЄТЬСЯ В ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВІ

1. Ім'я та прізвище: _____

2. Імена батьків: _____

3. Місце проживання:

поштовий індекс: _____ місто: _____ провінція: _____

вулиця: _____ номер будинку: _____ номер квартири: _____

Номер телефону: _____

4. Поточна адреса проживання:

поштовий індекс: _____ місто: _____ провінція: _____

вулиця: _____ номер будинку: _____ номер квартири: _____

Номер телефону: _____

II. ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ОСОБИ ПРОТИ ЯКОЇ ВЧИНЕНО ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

1. Заявник: особа проти якої вчинено домашнє насильство:

2. Заявник: інша особа (наприклад, батько, законний опікун, фактичний опікун, близька особа, свідок):

1) прізвище, ім'я та по батькові: _____

2) місце проживання:

поштовий індекс: _____ місто: _____ провінція: _____

вулиця: _____ номер будинку: _____ номер квартири: _____

Номер телефону: _____

III. ДАНІ ОСОБИ, ЩО ЩОДО ЯКОЇ ВЧИНЕНО ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

1. Ім'я та прізвище: _____

2. Місце проживання:

поштовий індекс: _____ місто: _____ провінція: _____

вулиця: _____ номер будинку: _____ номер квартири: _____

Номер телефону: _____

3. Стосунки з особою, яка підозрюється у вчиненні домашнього насильства:

IV. ОСОБА, ПІДОЗРЮЄТЬСЯ У ЗАСТОСУВАННІ НАСИЛЬСТВА ШЛЯХОМ:

Форми домашнього насильства	Проти дорослих			Проти дітей		
	ТАК	НІ	до кого*	ТАК	НІ	до кого*
Застосовував фізичне насильство, в тому числі:						
штовхання						
удари						
викручування рук						
удушення						
ляпаси						
Інше (будь ласка, вкажіть)						
Тілесні ушкодження, включаючи:	ТАК	НІ	до кого*	ТАК	НІ	до кого*
синці						
подряпини						
кровотеча						
опіки						
Інше (будь ласка, вкажіть)						
Психологічне насильство, зокрема:	ТАК	НІ	до кого*	ТАК	НІ	до кого*
ізоляція						
образи						
глузування						
погрози						
контроль						
обмеження контактів						
приниження						

деморалізація						
Інше (будь ласка, вкажіть)						
Сексуальне насильство, зокрема:	ТАК	НІ	до кого*	ТАК	НІ	до кого*
примушування до статевого акту та інших сексуальних дій						
Інші типи поведінки, зокрема:	ТАК	НІ	до кого*	ТАК	НІ	до кого*
знищення/пошкодження майна						
вилучення/привласнення майна						
злочинна погроза/образа						
примушування до вживання алкоголю						
примушування до вживання наркотичних засобів або психотропних речовин і ліків, не призначених лікарем						
Інше (будь ласка, вкажіть)						

* Наприклад: дружина, чоловік, партнер, мати, батько, дочка, син.

V. ЯК ДОВГО ТРИВАЛА ТАКА ПОВЕДІНКА

VI. ПОВЕДІНКА

Поведінка людини	Особа, яка підозрюється у вчиненні домашнього насильства		Особа, щодо якої вчинено домашнє насильство	
	ТАК	НІ	ТАК	НІ
труднощі встановлення контакту				
спокійний				
плаксивий				
заляканий				
уникає розмов				
агресивний				
чинить опір поліції				

VII. ОПИС МІСЦЯ ПОДІЇ

(наприклад, пошкоджене обладнання, безлад, розбите скло, пошкоджені двері, бруд, сліди крові, сліди вживання алкоголю, помітний запах алкоголю, інше)

VIII. СВІДКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Свідок I

1. Ім'я та прізвище: _____

2. Місце проживання:

поштовий індекс: _____ місто: _____ провінція: _____

вулиця: _____ номер будинку: _____ номер квартири: _____

Номер телефону: _____

Свідок II

1. Ім'я та прізвище: _____

2. Місце проживання:

поштовий індекс: _____ місто: _____ провінція: _____

вулиця: _____ номер будинку: _____ номер квартири: _____

Номер телефону: _____

1. Ім'я та прізвище: _____

2. Місце проживання:

поштовий індекс: _____ місто: _____ провінція: _____

вулиця: _____ номер будинку: _____ номер квартири: _____

Номер телефону: _____

IX. Чи була коли-небудь покарана особа, яка підозрюється у вчиненні домашнього насильства, за насильницький злочин або злочин із застосуванням погроз:

ТАК [] НІ [] НЕ ВСТАНОВЛЕНО []

X. Чи застосовував суд пробаційний нагляд до особи, яка підозрюється у вчиненні домашнього насильства:

ТАК ☐ НІ ☐ НЕ ВСТАНОВЛЕНО ☐

XI. Чи зловживає алкоголем особа, яка підозрюється у вчиненні домашнього насильства:

ТАК ☐ НІ ☐ НЕ ВСТАНОВЛЕНО ☐

XII. Чи вживає особа яка підозрюється у вчиненні домашнього насильства, наркотики, психотропні речовини або інші лікарські засоби:

ТАК ☐ НІ ☐ НЕ ВСТАНОВЛЕНО ☐

XIII. Чи проходила психіатричне лікування особа, яка підозрюється у вчиненні домашнього насильства:

ТАК ☐ НІ ☐ НЕ ВСТАНОВЛЕНО ☐

XIV. Чи має зброю особа, яка підозрюється у вчиненні домашнього насильства:

ТАК ☐ НІ ☐ НЕ ВСТАНОВЛЕНО ☐

XV. Чи вживалися наступні заходи, пов'язані з припиненням домашнього насильства:

☐ втручання поліції

☐ повідомлення прокуратури

☐ затримання

☐ поліцейський нагляд

☐ винесення заборони на спілкування з певними особами

☐ винесення заборонного припису щодо певних осіб

☐ винесення припису про зобов'язання залишити спільно займане з потерпілим приміщення.

☐ порушення кримінальної чи іншої судової справи (що саме)

☐ виконання батьківських обов'язків під постійним наглядом офіцера пробації

☐ відібрання дитини у разі прямої загрози її життю чи здоров'ю внаслідок вчинення домашнього насильства

☐ зобов'язання пройти лікування від наркозалежності

☐ лікування інших залежностей_____

☐ обов'язок брати участь у корекційних та освітніх програмах

☐ надано медичну допомогу

☐ інші заходи

XVI. Дії поліції

Дії, вжиті поліцією	Особа, яка підозрюється у вчиненні домашнього насильства		Особа, яка підозрюється у вчиненні домашнього насильства	
	ТАК	НІ	ТАК	НІ
консультація				
заходи прямого примусу				
тест на вміст алкоголю в організмі	(результат)		(результат)	
поміщення у витверезник				
поміщення в кімнату для затриманих до витверезіння осіб				
поміщення в кімнату поліції для затриманих				
доставлення в дитячий відділ поліції				

XVII. ІНФОРМАЦІЯ ПРО СІМ'Ю, БЛИЗЬКИХ ОСІБ

№	Ім'я та прізвище	Споріднені стосунки	Вік	Місце роботи / навчання
1.				
2.				
3.				
4.				

XVIII. ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАН ЗДОРОВ'Я ОСОБИ, ЩО ЗАЗНАЛА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

1. Психічний стан:

☐ збуджений ☐ млявий/апатичний ☐ плаксивий

☐ агресивний ☐ інший (який?)

2. Взаємодія:

☐ охоче йде на контакт ☐ майже не йде на контакт

☐ небагатослівний/-на ☐ заїкається

☐ кричить ☐ говорить нелогічно

☐ відмовляється відповідати на поставлені запитання

☐ спілкується невербально (наприклад, мовою жестів, піктограмами) _____

3. Види пошкоджень:

☐ порізи ☐ сліди проколів ☐ сліди укусів

☐ садна ☐ синці ☐ кровотеча

☐ сліди від опіків ☐ розтягнення ☐ переломи кісток

4. Гігієнічний статус:

Шкіра: ☐ чиста ☐ брудна

☐ суха ☐ обморожена

☐ ошпарена ☐ пролежні

☐ пелюшковий дерматит

Волосся: ☐ чисте ☐ брудне

☐ головні воші ☐ алопеція

5. Інші ознаки підозри на домашнє насильство/недогляд:

☐ одяг брудний/невідповідний сезону ☐ вага/зріст невідповідний віку

☐ невідповідний віку розвиток ☐ виснаження організму

☐ зневоднення ☐ повторні звернення до лікаря

☐ не користується допомогою лікаря, незважаючи на хронічне захворювання

☐ недотримання попередніх лікарських рекомендацій

6. Тілесні ушкодження та симптоми, що відповідають версії особи, яка підозрюється у вчиненні домашнього насильства:

ТАК ☐ НІ ☐

7. У випадку травми дитини її симптоми відповідають версії, представленій батьком, законним чи фактичним опікуном:

ТАК ☐ НІ ☐

8. Необхідність консультації спеціаліста:

ТАК ☐ НІ ☐

9. Проведене лікування:

☐ госпіталізовано в лікарняну палату _____

☐ направлено в лікарню _____

☐ надано амбулаторну допомогу ☐ відправлений додому

☐ інше (що?) _____

10. Повідомлено про можливість отримання медичної довідки про причини та види тілесних ушкоджень, пов'язаних із домашнім насильством

ТАК ☐ НІ ☐

11. Видана медична довідка:

ТАК ☐ НІ ☐

12. Направлення на медичний огляд видано:

ТАК ☐ НІ ☐

13. Листок непрацездатності видано:

ТАК ☐ НІ ☐

XIX. ВЖИТІ ЗАХОДИ

1. Дії, спрямовані на забезпечення безпеки особи, яка зазнала домашнього насильства:

☐ повідомлення в поліцію ☐ надання соціальної допомоги

☐ надання медичної допомоги

☐ інше (що саме?)

2. Дії, спрямовані на забезпечення безпеки особи, яка зазнала домашнього насильства, шляхом надання їй місця в установі цілодобового перебування:

☐ спеціалізований центр підтримки жертв домашнього насильства

☐ центр підтримки

☐ центр кризового втручання

☐ будинок для матерів з неповнолітніми дітьми та вагітних жінок

☐ лікарня

☐ інше (що саме?)

3. Заходи, спрямовані на допомогу дітям

4. Надання інформації органам, до компетенції яких входить підготовче провадження

5. Інше (що саме?)

XX. ЗАПИТАННЯ СУБ'ЄКТА, ЯКИЙ ЗАПОВНЮЄ ФОРМУ

XXI. ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

(підпис уповноваженої особи)

(дата отримання бланка «Блакитна картка – А» головою міждисциплінарної групи)

Примітка:

Частини I-XV, XVII та XIX-XXI заповнюються представниками всіх суб'єктів, перелічених у ст. 9d сек. 2 Закону України «Про протидію домашньому насильству» від 29 липня 2005 року.

Частина XVI заповнюється представником поліції.

Частина XVIII заповнюється представником закладу охорони здоров'я.

БЛАКИТНА КАРТКА - Б

ІНСТРУКЦІЯ ДЛЯ ОСІБ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Що таке домашнє насильство?

Домашнє насильство - одноразова або систематична умисна дія чи бездіяльність, що порушує права та свободи членів сім'ї, зокрема право на життя та здоров'я, посягає на їхню гідність та недоторканність, статеву свободу, і пов'язана із заподіянням шкоди їх фізичному чи психічному здоров'ю, а також заподіянням страждань і моральної шкоди.

Хто може стати жертвою домашнього насильства?

- подружжя;
- партнери в неформальних стосунках;
- діти;
- люди похилого віку;
- інваліди.

Найпоширенішими формами домашнього насильства є:

Фізичне насильство: удари, штовхання, удушення, побиття предметами, ляпаси.

Психологічне насильство: висміювання, глузування, образа, прояв неповаги, постійна критика, контроль і обмеження контактів з близькими.

Сексуальне насильство: примушування до статевих стосунків, примушування до неприйнятних сексуальних практик, примушування до сексу з третіми особами.

Інший тип поведінки: примушування до повернення отриманих коштів, унеможливлення працевлаштування, незадоволення елементарних матеріальних потреб, знищення особистих речей, вивіз та продаж побутової техніки, залишення без нагляду особи, яка через хворобу, інвалідність або вік не може самостійно задовольняти свої потреби, примушування до вживання алкоголю, наркотичних засобів, психотропних речовин.

ПАМ'ЯТАЙТЕ!!!

Закон забороняє застосування насильства та заподіяння шкоди близьким. Якщо ви чи хтось із ваших близьких стали жертвою насильства з боку близької людини, не соромтеся звернутися за допомогою.

Закон на вашому боці!

Якщо ви відчуваєте таку поведінку, повідомте:

- поліцію за телефонами 997 або 112;
- органи прокуратури.

Поліцейський зобов'язаний:

- забезпечити безпеку (поліцейські під час виконання своїх обов'язків мають право затримувати осіб, які вчинили домашнє насильство);

- надати відомості про поліцейських, які беруть участь у втручанні (звання, прізвище, ім'я, по батькові та ідентифікаційний код поліцейських, назва та місцезнаходження підрозділу, в якому вони проходять службу);
- передати за клопотанням суду чи прокурора документацію поліції, як доказ у провадженні;
- брати участь за клопотанням суду, як свідки у кримінальній справі.

Під час підготовчого провадження прокурор має право:

- передати підозрюваного під нагляд поліції із заборобою контактувати з потерпілим;
- передати підозрюваного під нагляд поліції замість застосування тимчасового арешту за умови вибуття обвинуваченого у встановлений строк з житла спільного з потерпілим та зазначенням нового місця проживання;
- видача підозрюваному припису залишити житло, спільне з потерпілим, якщо є обґрунтоване переконання, що обвинувачений знову вчинить проти особи насильницький злочин, особливо якщо він погрожував вчиненням такого злочину.

Польське законодавство переслідує осіб, що вчинили злочини проти близьких осіб за:

- фізичне чи психічне насильство над близькою чи іншою особою, яка перебуває постійно чи тимчасово залежить від винного, або малолітньою особою чи особою, яка за своїм психічним чи фізичним становищем перебуває в безпорадному стані - ст. 207 КК;
- нанесення ударів людині або посягання іншим способом на її тілесну недоторканість - ст. 217 КК (переслідування здійснюється в порядку приватного обвинувачення);
- незаконне позбавлення волі - ст. 189 ПК;
- погрозу іншій особі вчиненням злочину проти неї або її близької особи, якщо ця погроза викликає обґрунтоване побоювання, що вона буде виконана - ст. 190 КК (переслідування здійснюється в порядку приватного обвинувачення);
- переслідування особи або порушення її права на приватне життя - ст. 190а КК (переслідування здійснюється в порядку приватного обвинувачення);
- застосування насильства або протиправної погрози з метою примусити іншу особу вчинити певну дію, утриматися від неї або перетерпіти певний стан - ст. 191 КК;
- зйомку зображення оголеної особи під час статевих дій із застосуванням щодо них насильства, протиправних погроз чи обману або поширення зображення оголеної особи під час статевих дій без її згоди - ст. 191а КК (переслідування здійснюється в порядку приватного обвинувачення);
- зґвалтування, а також примушування до статевого зв'язку - ст. 197 КК (переслідування здійснюється в порядку приватного обвинувачення); УВАГА! Цей злочин також відноситься до подружжя, яке ґвалтує іншого партнера!;
- заподіяння тяжкого тілесного ушкодження - ст. 156 КК;

- тілесне ушкодження середньої тяжкості або легке тілесне ушкодження - ст. 157 § 1 і 2 КК (переслідування здійснюється в порядку приватного обвинувачення);
- постійне ухилення від виконання обов'язку піклування, покладеного законом або рішенням суду, щодо утримання близької особи чи іншої особи, що створює для них неможливість задовольняти свої основні життєві потреби - ст. 209 КК (переслідування здійснюється в порядку приватного обвинувачення або органу соціального захисту населення чи іншого уповноваженого органу);
- крадіжку або розбій щодо близької людині - ст. 278, 279 КК (переслідування здійснюється в порядку приватного обвинувачення);
- знищення, пошкодження чужої речі, майна або приведення їх в непридатний стан - ст. 288 КК (переслідування здійснюється в порядку приватного обвинувачення);
- невиконання обов'язку піклування про малолітнього віком до 15 років або особу, яка за психічним чи фізичним станом перебуває в безпорадному стані - ст. 210 КК;
- викрадення або утримання неповнолітнього віком до 15 років або особи, яка за психічним чи фізичним станом перебуває в безпорадному стані, проти їх волі - ст. 211 КК;
- статеві зносини з неповнолітньою особою, яка не досягла 15 років, або вчинення іншої статевої дії щодо такої особи або схиляння її до таких дій або до їх вчинення - ст. 200 КК;
- доведення неповнолітнього до стану сп'яніння - ст. 208 КК.

ПАМ'ЯТАЙТЕ!!!

Кривдник, почуваячись безкарним, ймовірно, не зміниться, він продовжуватиме застосовувати насильство, незважаючи на дані обіцянки і наступного разу може бути набагато гірше.

Однак, якщо ви довіряєте його заявам про зміну поведінки по відношенню до вас/вашої сім'ї та хочете відмовитися, пам'ятайте, що свідчення, які ви надали досі, не зможуть використовуватися правовими установами, які працюють, щоб допомогти вам. Тому, перш ніж прийняти таке рішення, подумайте про це та проконсультуйтеся з психологом, терапевтом чи іншою особою, яка допомагає жертвам домашнього насильства, наприклад, у спеціалізованому центрі підтримки жертв сімейного насильства, центрі кризового втручання.

Зробіть два кроки:

1. Крок перший - запишіть хід події (пам'ять може бути ненадійною):

Хто тебе образив? (прізвище, ім'я та по батькові)

Хто на вашу думку є винуватцем домашнього насильства? (вказати хто - чоловік, дружина, партнер, партнер, батько, мати, брат, сестра, син, дочка, інше)

Коли це відбулося? дата _____ час _____ місце _____

У чому полягало насильство? (бійка, крики, образи, побиття, ногами, нищення техніки, побиття дітей, погрози побиття, погрози вбивством, викидання людей з дому, інше - вкажіть що?)

Хто бачив чи чув перебіг подій? _____

Хто припинив подію? (ПІБ поліцейського, його службовий номер, підрозділ)

Це перший раз, коли поліція втручається у події в вашій родині?

ТАК ☐ НІ ☐

Як часто у вашому домі трапляється насильство? (раз на місяць, раз на тиждень, частіше)

Коли це було
востаннє? _____

Домашнє насильство супроводжувалося вживанням алкоголю?

ТАК ☐ НІ ☐

Вам завжди завдає шкоди той самий злочинець?

ТАК ☐ НІ ☐

Чи притягувався порушник до кримінальної відповідальності за подібне діяння?

ТАК ☐ НІ ☐

Чи застосовано судом до кривдника нагляд офіцера пробації?

ТАК ☐ НІ ☐

2. Крок другий - до кого можна звернутися по допомогу?

Чи користувалися Ви коли-небудь допомогою установ чи організацій, зобов'язаних надавати допомогу?

ТАК ☐ НІ ☐

Якщо: «ТАК», то за допомогою яких установ чи організацій?

Якщо: «НІ», то нижче ми подаємо назви установ та організацій, до допомоги яких ви можете звернутися:

- * **Центри соціальної допомоги** - вони допоможуть вам в соціальних, побутових та юридичних питаннях.
- * **Повітові центри допомоги сім'ї** - вони допоможуть вам в юридичній, соціальній та терапевтичній сферах або нададуть інформацію про місцеві установи, що працюють у цих сферах в вашому місті.
- * **Центри кризового втручання** - нададуть притулок вам і вашій родині, якщо ви стали жертвою домашнього насильства, нададуть вам допомогу та підтримку у подоланні кризової ситуації та розроблять план допомоги.
- * **Центри підтримки** - вони нададуть притулок вам і вашій родині, коли ви стали жертвою домашнього насильства, нададуть вам допомогу та підтримку у подоланні кризової ситуації.
- * **Спеціалізовані центри підтримки жертв домашнього насильства** - вони нададуть вам і вашій родині безкоштовний притулок, коли ви стали жертвою домашнього насильства, а також нададуть вам спеціалізовану допомогу, включаючи: психологічну, юридичну, соціальну, терапевтичну та медичну допомогу, та підтримка у подоланні кризової ситуації та розробці плану допомоги.
- * **Прокуратура, Поліція** – їм ви можете повідомити про злочин, та попросити базову юридичну підтримку.
- * **Суд у справах сім'ї та опіки** - ви можете подати позов у сімейних справах або заяву про опіку над вашими дітьми.
- * **Органи охорони здоров'я** - ви можете отримати медичну довідку про отримані травми, звернутися за медичною допомогою, дізнатися адреси спеціалізованих медичних закладів.
- * **Комісії з вирішення проблем алкоголізму** - якщо насильство у вашому домі супроводжується розпиванням алкоголю, ви можете звернутися до них за направленням кривдника на лікування від залежності або отримати іншу допомогу, пов'язану зі зловживанням алкоголем.

У вашому районі є місцеві служби допомоги жертвам домашнього насильства:

№	Назва установи/організації	Адреса установи/організації	Телефон	Адреса електронної пошти

Також Ви можете дзвонити за номерами телефонів:

* Національна служба швидкої допомоги постраждалим від **домашнього насильства «Блакитна лінія»** тел.: **801 12 00 02**; тел. **(22) 666 28 50** - юридична служба; e-mail: niebieskalinia@niebieskalinia.info.

* **Гаряча лінія поліції, тел.: 800 120 226** (безкоштовна лінія при дзвінках зі стаціонарних телефонів працює щодня з 9.30 до 15.30 , з 15.30 до 9.30 працює автомат).

ВАЖЛИВО:

У результаті ініціювання процедури «Блакитна картка» інформація про вашу сімейну ситуацію буде передана голові міждисциплінарної групи, який вживатиме подальших заходів.

Ви завжди можете викликати поліцію для втручання, повідомити прокуратуру та звернутися за допомогою до суб'єкта/організації, яка здійснює діяльність з протидії домашньому насильству.

Ви також можете попросити констебля прийти до вас додому і надати вам необхідну допомогу та інформацію.

Частина А
наси́льство над дорослими

Анкета для оцінки ризику загрози життю чи здоров'ю людини з метою з'ясування правомірності затримання працівником поліції

Час складання											
час				день, місяць, рік							

Прізвище, ім'я та по батькові особи, яка постраждала від домашнього насильства:

Місце складання анкети:

№	Фактори ризику	Позначка	Примітка
1.	Чи мав місце акт насильства з використанням зброї або погрози вчинення насильства?		Якщо надано позитивну відповідь хоча б на 1 з 3-х запитань, слід ізолювати кривдника: розглянути можливість затримання та видачі захисного припису
2.	Чи погрожувала особа, яка вчинила домашнє насильство, вбивством особі, яка постраждала від домашнього насильства? Чи боїться людина, яка постраждала від домашнього насильства, за власне життя? Чи вірить особа, яка постраждала від домашнього насильства, що особа, яка вчинила домашнє насильство, здатна її вбити?		
3.	Чи було вчинено фізичне насильство?		
4.	Домашнє насильство було вчинено щодо: – вагітної жінки; – особи похилого віку, – інваліду; – особи, що залежить від кривдника через стан свого здоров'я?		Якщо надано позитивну відповідь хоча б на 4 з 12 запитань, слід ізолювати кривдника: розглянути можливість затримання та видачі захисного припису
5.	Чи зросло насильство останнім часом?		
6.	Чи має особа, яка вчинила домашнє насильство, психічні розлади, чи лікується або проходила психіатричне лікування?		

7.	Чи перебувала особа, яка вчинила домашнє насильство, під впливом інтоксикуючих засобів (алкоголь/наркотики/ліки)?		
8.	Чи була особа, яка вчинила домашнє насильство, засуджена за насильницькі злочини (в сім'ї чи поза сім'єю)?		
9.	Чи погрожувала особа, що вчинила домашнє насильство, коли-небудь вчинити самогубство або в неї були такі спроби?		
10.	Чи погрожувала особа, що постраждала від домашнього насильства, коли-небудь вчинити самогубство або в неї були такі спроби внаслідок такого насильства?		
11.	Чи було раніше застосовано фізичне насильство до вагітної або хворої особи?		
12.	Чи є вдома зброя і чи кривдник погрожував її застосувати?		

Підпис поліцейського

Частина Б

наси́льство над дітьми

Анкета для оцінки ризику загрози життю чи здоров'ю людини з метою з'ясування правомірності затримання працівником поліції

Час складання												
час				день, місяць, рік								

Прізвище, ім'я та по батькові особи, яка постраждала від домашнього насильства:

Місце складання анкети:

Питання, що адресовані дорослим, стосовно стану дитини (зверніть увагу, що в сім'ї може бути декілька дітей)

№	Фактори ризику	Позначка	Примітка
1.	Чи б'є кривдник дитину, штовхає її або кидає в неї важкі предмети?		Якщо надано позитивну відповідь хоча б на 1 з 4-х запитань, слід ізолювати кривдника: розглянути можливість затримання та видачі захисного припису
2.	Чи кинула дитину особа, яка вчинила домашнє насильство?		
3.	Чи душив кривдник дитину?		
4.	Чи обпекла дитину сигаретою чи іншим гарячим предметом особа, яка вчинила домашнє насильство,		
5.	Чи вдарив кривдник дитину предметом чи кинув у неї предмет?		Якщо надано позитивну відповідь хоча б на 5 з 13 запитань, слід ізолювати кривдника: розглянути можливість затримання та видачі захисного припису
6.	Чи є особа, яка вчинила домашнє насильство, агресивною до дитини?		
7.	Чи була коли-небудь необхідність захистити дитину від домашнього насильства?		
8.	Чи погрожувала особа, яка вчинила домашнє насильство, позбавленням життя чи фізичною розправою щодо дитини?		

9.	Чи була особа, яка вчинила домашнє насильство, раніше судима за злочини, пов'язані з насильством у сім'ї (або поза нею)?		
10.	Як ви вважаєте, чи може особа, яка вчинила домашнє насильство, завдати шкоду дитині?		
11.	Чи була раніше у особи, яка вчинила домашнє насильство щодо дитини, агресивна поведінка?		
12.	Дитині від 0 до 6 років?		
13.	Чи є дитина інвалідом?		

Підпис поліцейського

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Досвід Латвійської та Литовської Республік:

- внести до норм чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення додаткове адміністративне стягнення у вигляді направлення на проходження корекційної програми, для осіб, що вчинили домашнє насильство;
- встановити адміністративну відповідальність за відмову від проходження корекційної програми для кривдників встановленої рішенням суду;
- запровадити в національну обов'язок кривдника здійснювати оплату проходження відповідної корекційної програми (частину оплати);
- створити у кожному районі області (районах) обласних центрів кризові центри (притулки) із надання допомоги особам, що постраждали від домашнього насильства;
- розробити інструментарій на підставі якого визначається потреба особи у розміщенні в цих організаціях та установах

2. Досвід Республіки Грузія

- розробити та впровадити в практику діяльності суб'єктів протидії домашньому насильству процедуру здійснення електронного нагляду за поведінкою кривдника;
- ухвалити підзаконні нормативні акти щодо реалізація уповноваженими особами Національної поліції України процедури електронного нагляду;
- встановити адміністративну відповідальність кривдника за порушення правил та процедури електронного нагляду;
- ухвалити рамкове положення про організації та установи, що надають послуги особам, які постраждали в результаті домашнього насильства. Передбачити, що відповідні організації можуть створюватися як державна, так і як приватна юридична особа.

3. Киргизька Республіка

- слід розглянути питання в частині закріплення в Цивільному процесуальному кодексі положень, що у разі винесення кривднику обмежувального припису або продовження його строку дії суд має право винести рішення про обов'язкове проходження особою, яка вчинила сімейне насильство, корекційної програми щодо зміни насильницької поведінки;

– закріпити в постанові Уряду від 22.08.2018 № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» офіційний порядок фіксації перенаправлення постраждалого до уповноваженого суб'єкта запобігання та протидії домашньому насильству, якщо звернення особи не входить до компетенції органу, до якого звернулася постраждала особа або її представник.

4. Польська Республіка

– створення на рівні органів місцевого самоврядування комплексних міжвідомчих комісій (груп) з питань запобігання та протидії домашньому насильству. Передбачити серед їх повноважень можливість подання пропозицій щодо застосування до кривдника спеціальних заходів протидії домашньому насильству. Внести до положень Цивільного процесуального кодексу повноваження відповідних комісій можливість подання позову щодо винесення відносно кривдника обмежувального припису;

– передбачити в Кодексі України про адміністративні правопорушення норму щодо збільшення строку адміністративного затримання особи на строк до 24 годин;

– передбачити в Кримінальному кодексі України додаткове покарання для осіб, що вчинили домашнє насильство до інші насильницькі злочини, заборону для особи, без згоди потерпілого перебувати в певному місці чи на певній території, спілкуватися з визначеними особами, наближатися до них або залишати визначене місце перебування.

МВС України

Харківський національний університет внутрішніх справ
Науково-дослідна лабораторія з проблем наукового забезпечення
правоохоронної діяльності та якості підготовки кадрів

Наукове видання

БУГАЙЧУК Костянтин Леонідович

Зарубіжний досвід правового регулювання, організації запобігання і протидії домашньому насильству та можливості його використання в Україні

Науково-методичні рекомендації

Літературне редагування: *К.Л. Бугайчук*
Верстання: *К.Л. Бугайчук*

Підпис. до друку 22.09.2023. Формат 60×84/8. Умов. друк. арк. 41,65.
Обл.-вид. арк. 19,27. Тираж 30 прим. Зам. № 2021-28.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008